

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Pohádky a jejich využití v mateřské škole

Vypracovala: Martina Lukáčová

Vedoucí práce: Mgr. Eva Svobodová

České Budějovice 2018

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych v první řadě ráda poděkovala paní Mgr. Evě Svobodové, vedoucí mé práce, za její pomoc, čas, trpělivost a cenné rady. Také bych chtěla poděkovat učitelkám jednotlivých mateřských škol, díky kterým mi pozorování bylo umožněno. Dále děkuji Bc. Dominice Vodákové za zprostředkování odborné literatury. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině, blízkým, přátelům za podporu po celou dobu mého studia.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 20.3.2018

.....

Podpis studenta

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá oblastí potenciálu pohádek v předškolním vzdělávání a možnostmi jejich využití v mateřské škole. Cílem práce je upozornit na tento potenciál pohádek. V teoretické části definuji pohádku jako literární útvar a poukazuji na její význam pro dítě předškolního věku. Dále se zaměřuji na možnosti využití pohádek v mateřské škole doporučené metodicky zaměřenou odbornou literaturou. V praktické části provádím pozorování v mateřských školách s cílem zjistit, jakými formami a metodami se v mateřských školách s pohádkami pracuje a porovnávám je s doporučenými metodickými postupy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Předškolní věk, mateřská škola, pohádka, metoda, dítě

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the area of the potential of fairy tales in pre-school education and the possibilities of their use in kindergarten. The aim of this work is to draw attention to this potential of fairy tales. In the theoretical part, fairy tale is defined as a literary genre and it is pointed out its meaning for a child of pre-school age. Additionally, I focus on possibilities of fairy tales use in kindergarten, which are recommended by methodologically oriented literature. In the practical part, observations in kindergartens are performed to find out the forms and methods of work with fairy tales in kindergarten. These forms are then compared with recommended methodological procedures.

KEY WORDS

Preschool age, kindergarten, fairy tale, method, child

OBSAH

Úvod.....	11
1. Pohádka	12
1.1 Rozdělení pohádky	14
1.1.1 Kouzelná.....	14
1.1.2 Zvířecí.....	14
1.1.3 Autorská	14
1.2 Rozdělení pohádky Gebhartová.....	15
1.2.1 Lidová	15
1.2.2 Zvířecí.....	15
1.2.3 Kouzelná.....	15
1.2.4 Novelistická	15
1.2.5 Umělá	15
1.3 Rozdělení pohádky Herman	16
1.3.1 Pohádky základní	16
1.3.2 Pohádky filmové	16
1.4 Znak pohádky	16
1.5 Znak pohádky – Streit.....	17
1.6 Pohádkové motivy.....	17
1.6.1 Splněné přání	17
1.6.2 Dar.....	18
1.6.3 Náhoda.....	18
1.6.4 Pomoc	18
1.6.5 Úspěch	18
1.6.6 Dobrý skutek	18

1.7	Pohádkové postavy	19
1.7.1	Hrdina.....	19
1.7.2	Princezna.....	19
1.7.3	Popelka.....	19
1.7.4	Zakletý.....	20
1.7.5	Zlý.....	20
1.7.6	Chytrák.....	20
1.7.7	Hloupý Honza.....	21
1.8	Způsoby předkládání pohádky dětem.....	21
1.9	Vznik pohádky	21
1.10	Proč jsou pohádky důležité?.....	22
1.11	Role pohádek v životě dítěte	22
1.12	Poselství pohádek minulých generací	24
2.	Metody dramatické výchovy	25
2.1	Metody – Svobodová, Švejdová.....	25
2.1.1	Asociační metody.....	25
2.1.2	Práce s rekvizitou	26
2.1.3	Narativní pantomima	26
2.1.4	Diskuze	26
2.1.5	Hra v roli.....	26
2.1.6	Improvizace.....	27
2.1.7	Štronzo	27
2.1.8	Živý obraz	27
2.1.9	Vnitřní hlasy	27
2.1.10	Horká židle	27
2.1.11	Reflexe	27

2.1.12	Postojová osa	28
2.1.13	Tvůrčí psaní	28
2.1.14	Zástupné předměty a loutky	28
2.1.15	Zrcadla	28
2.1.16	Navození prožitku v simulovaných podmínkách	28
2.2	Metody z knihy Hrajeme si s pohádkami	29
2.2.1	Asociační kruh	29
2.2.2	Boční vedení	29
2.2.3	Dramatizace	29
2.2.4	Fikce	30
2.2.5	Hra s pravidly	30
2.2.6	Hra v roli	30
2.2.7	Imaginární rekvizita	30
2.2.8	Improvizace	31
2.2.9	Improvizace hromadná	31
2.2.10	Loutka zástupná a improvizovaná	31
2.2.11	Narativní pantomima	31
2.2.12	Pantomima	32
2.2.13	Putující učitel	32
2.2.14	Reflexe	32
2.2.15	Simulace	32
2.2.16	Štronzo	33
2.2.17	Učitel v roli	33
2.2.18	Titulky	33
2.2.19	Zástupná rekvizita	33
2.2.20	Zástupná řeč	34

2.3	Základní metody a techniky pro práci s příběhem.....	34
2.3.1	Sdělování (narace)	34
2.3.2	Vyprávění příběhů (storytelling).....	34
2.3.3	Dramatická výchova a její metody.....	34
2.3.4	Filosofie pro děti	35
2.3.5	Příběh jako východisko k tematickému celku.....	35
2.4	Úloha literárních textů v MŠ	35
2.5	Kniha ve vzdělávacím procesu	37
2.6	Motivační texty k práci s knihou	37
2.7	Před začátkem práce s knihou je dobré vědět.....	38
2.8	Aby se práce dařila... ..	39
2.8.1	Pocit bezpečí a přátelství	39
2.8.2	Systematická průprava	39
2.8.3	Přitažlivá témata	39
2.8.4	Motivace	40
2.8.5	Zadávání činností a úkolů	40
2.8.6	Pestrost činností	40
2.8.7	Potřeba pohybu	40
2.8.8	Společná příprava	40
2.8.9	Hranice	41
2.8.10	Neúspěchy.....	41
3.	Hlavní cíl Praktické části.....	42
3.1	Metoda pozorování.....	42
3.2	Pozorované mateřské školy	43
3.2.1	MŠ1	43
3.2.2	MŠ2	43

3.2.3	MŠ3	43
3.2.4	MŠ4	43
3.2.5	MŠ5	43
3.3	MŠ1	43
3.4	MŠ2	46
3.5	MŠ3	49
3.6	MŠ4	52
3.7	MŠ5	56
4.	diskuze	61
	Závěr	63
	Seznam použitých zdrojů	64
	Seznam zkratk	65
	Seznam příloh	66

ÚVOD

Jako téma bakalářské práce jsem si zvolila téma „Využití pohádek v mateřské škole.“ Toto téma jsem si vybrala po absolvování semináře Pohádky v mateřské škole. Byl pro mě velkou zkušeností, zábavou a hlavně inspirací pro práci s pohádkou s dětmi. Věřím, že tato bakalářská práce se taktéž stane inspirací pro studenty a studentky pohybující se v kterémkoliv oboru týkajícího se dětí.

Z vlastní praxe mám vyzorováno, že v mnoha mateřských školách pohádky slouží jen ke čtení před spaním, bez jakéhokoliv upozornění na jejich obsah. Dle mého názoru, by se učitelé a učitelky ve školách měli více věnovat obsahu pohádek. Hlavně proto, aby děti pohádce porozuměly a dokázaly s ní dále pracovat. Také bychom dětem měli předkládat hlavně pohádky, které napomáhají rozvíjet jejich představivost a fantazii. Špatně vybrané pohádky mohou mít na předškolní děti negativní dopad.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části se snažím charakterizovat pohádku jako literární útvar a zaměřuji se na její rozdělení. Dále zde popisuji jejich znaky a pohádkové postavy, které se v nich obvykle vyskytují. Také se věnuji jejímu významu pro děti předškolního věku. Upozorňuji zde na přednosti čtené a vyprávěné pohádky oproti filmové.

Praktická část vychází z východisek a poznatků části teoretické. V praktické části jsem se zaměřila na děti předškolního věku. Cílem bylo zjistit pomocí pozorování v mateřských školách, jakými formami se v nich s pohádkami pracuje. Zda se pohádky dětem jenom čtou, nebo s nimi pedagogové dále pracují a upozorňují na jejich význam. Poté se v této části snažím porovnat pozorované formy práce s pohádkou s doporučenými metodickými postupy.

Jsem ráda, že jsem měla možnost se zúčastnit již zmíněného semináře a objevila tak spoustu možností, jak s pohádkou v mateřské škole pracovat. Díky tomu věřím, že děti, o které budu pečovat, budou mít možnost ponořit se do světa pohádek. Otevřou se jim dveře, popustí uzdu své fantazii, představivosti a získají mnoho zkušeností, zážitků a ponaučení.

TEORETICKÁ ČÁST

1. POHÁDKA

Když jsem byla malá holka, moje maminka mi vždy před spaním četla příběhy. Nebyly to jen tak ledajaké příběhy, protože byly kouzelné. Ano, byly to pohádky. Kouzelné tím, že byly čtené s láskou. Jako většina dětí jsem se zachumlala do peřin, zavřela oči a nastražila uši. Jakmile maminka začala číst, vždy mě to pohladilo po duši. Věřím, že takhle to má i mnoho dalších dětí, kterým rodiče, nebo učitelky, učitelé v mateřské škole čtou. Způsobů prezentování pohádky dětem je několik: prostřednictvím vyprávění, filmového zpracování, či již zmíněného čtení. Domnívám se, že pro malé dívky i malé chlapce jsou ty čtené nebo vyprávěné stále oblíbenější díky kontaktu s osobou, která pohádku dětem předkládá. A teď pár slov k pohádce.

Pohádka není pravda, ale také ani lež. Je to fantastický příběh ověřený generacemi posluchačů, později také diváků. Díky opakované interpretaci se příběh ustálil v podobě, v které nacházíme jistotu, že nakonec i přes mnohé nástrahy dobro zvítězí nad zlem, zlé skutky budou potrestány a ty dobré odměněny. Stejně jako dobráka potká štěstí a zlého neštěstí, pokud mu není dána možnost nápravy, což se obvykle nestává.¹

Dle názoru Čeňkové (2006), pod pohádku zařazujeme literární texty, které vznikly na základě starodávných vyprávění, vstřebávajících při své pouti světem rozličné bájně představy lidstva, životní pravdy, zejména věčnou touhu po naplnění dobra, a víru v kouzelnou moc slova.²

Bettelheim (2000) tvrdí, že pohádka dítěti poskytuje nejen zábavu, ale i poučení o něm samém a podporuje osobnostní růst dítěte. Dále obohacuje dětskou existenci, tak, že jedna kniha nemůže ocenit míru a rozmanitost přínosu pohádky pro dítě.³

¹ SVOBODOVÁ, Eva a Hana Švejdová. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.s.108

² ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.s.107

³ BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Praha: Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-290-1.s.20

Černoušek (1990) zastává názor, že pohádka je hlavně literární útvar uměleckého slova. Slouží k vyprávění, k tomu, aby vyvolávala skryté obrazy imaginace dřímající v psychice dítěte, v mysli posluchače. Cílem pohádky je vnést smysl a řád do dětem nesrozumitelného světa, do světa, jemuž obzvláště předškolní děti nemohou plně porozumět.⁴

Pohádky jsou jedinečné nejen coby literární díla, ale i jako umělecké dílo srozumitelné dítěti tak jako žádný jiný druh umění. V pohádkách nalézáme vyjádření našeho kulturního dědictví, které je skrze ně sdělováno dětské duši.⁵

Pohádka díky své jasné polarizaci dobra a zla, pochopitelnými zápletkami a krásou jazyka předvádí nesrozumitelný svět před vyvíjející se dětskou psychiku ve srozumitelných obrazech. A to Černoušek (1990) považuje za nejdůležitější funkci pohádky.⁶

Pohádky jsou pozůstatky víry našich předků, že se duchovní prožitky mohou také sdělovat pomocí obrazů. Při niterním zkoumání pohádek zjistíme, že to nejsou jen líbivé hříčky fantazie pro krácení chvíle v dětském pokoji. Ale považujeme je za základní kameny lidské duše. Neboť dítě, které má málo kontaktu s pohádkami, bude „příliš brzo staré“ a vydáno do rukou vnější reality.⁷

Franz (1998) popisuje pohádky jako nejčistší a nejjednodušší pojem nevědomých psychických procesů. Zobrazují archetypy v jejich nejsnadnější a nejpřesnější podobě. Také tvrdí, že pohádky jsou uzavřeným systémem, který obsahuje psychologickou výpověď, která je vyjádřena symbolickými obrazy a událostmi, v nichž ji můžeme objevit.⁸

⁴ ČERNOUŠEK, Michal, *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros, 1990. ISBN 80-00-00060-1.s.6

⁵ BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Praha: Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-290-1.s.20

⁶ ČERNOUŠEK, Michal, *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros, 1990. ISBN 80-00-00060-1.s.9

⁷ STREIT, Jakob. *Proč děti potřebují pohádky*. Praha: Baltazar, 1992. ISBN 80-900307-4-2.s.27

⁸ FRANZ, Marie-Louise von, *Psychologický výklad pohádek*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-260-2.s.15-17

1.1 Rozdělení pohádky

V následujících podkapitolách Svobodová, Švejdvová (2011) rozděluje pohádky na:⁹

1.1.1 Kouzelná

Fantastické pohádky založené na dávných představách o světě. Vystupují zde princezny, draci a stateční Honzové. Jsou nositeli archetypů, pravzorů postav, dějů a příběhů postavených na symbolice, kterou jsme my dospělí, ale i děti schopni rozkódovat. V kouzelných pohádkách často vystupují nadpřirozené bytosti, obři, čerti, vodníci, trpaslíci, sudičky, víly a další. Každá z těchto bytostí má své charakteristické rysy a vlastnosti, které není vhodné interpretací pohádek přeměňovat, protože jejich platnost byla prokázána historií.

1.1.2 Zvířecí

Zvířecí pohádky jsou skvělým materiálem hlavně pro práci s dětmi. Vystupují zde zvířata jako lidé (např. Boudo budka, O Budulínkovi, O Smolíčkovi, O kůzlátkách). V těchto pohádkách jsou zvířata nositeli lidských vlastností (liška je lstivá a mazaná, pes poslušný a věrný, sova moudrá atd.). Mohou nám napomáhat k poznání vlastních vlastností, ale také vlastností druhých lidí. Do života nám přinášejí určitá ponaučení.

1.1.3 Autorská

Autorská pohádka neboli autorsky přepracované pohádky kouzelné, často upravované pro film či divadlo. Autor se uchyluje k líbivé komické poloze některých kouzelných postav, aby si podmanil svého diváka. (viz čert a vodník v *Princezně ze mlejna*). Toto zpracování může být pro diváky velice oblíbené, ale dítěti nepřináší žádnou jistotu. Charakteristické pro tyto pohádky je zmírnění dopadu zlých skutků na člověka díky možnosti nápravy a polepšení.

⁹ SVOBODOVÁ, Eva a Hana Švejdvová. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.s.110

1.2 Rozdělení pohádky Gebhartová

Následující podkapitoly obsahují rozdělení dle Gebhartové (1989):¹⁰

1.2.1 Lidová

Jedná se o pohádky literární, které vznikaly na základě poslechu. Objevujeme v nich lidové motivy, národní a ústní tradování. Pro lidovou pohádku je typické prolínání fantazie s realitou.

1.2.2 Zvířecí

Objevují se zde hrdinové v podobě zvířat. Ty pak jednají jako lidé. Mají tedy své základní charakteristické vlastnosti (chytrá liška, zlý vlk, moudrá sova, věrný pes). Z příběhu pro nás vyplývá ponaučení. Všechny zvířecí pohádky pomáhají dítěti orientovat se v mezilidských vztazích a jsou pro ně podnětné.

1.2.3 Kouzelná

Objevuje se zde magie a svým typem fantastičnosti přesahují mnohdy možnosti dětí v předčtenářském věku. Autoři se snaží předávat magii slova nynější češtinou.

1.2.4 Novelistická

Je námětem i zpracováním velice blízká povídce. V dětské četbě můžeme objevovat spíše žertovné, vysmívající se polohy. Vše vysvětluje, převahují chytří a zesměšňuje hloupé.

1.2.5 Umělá

Původcem je autor, proto se jí také někdy říká autorská. Navazuje téměř na všechny typy lidové pohádky a píše se prózou i veršem. Má svou myšlenku, ignoruje situování děje, času a v rozvíjení děje, výběru postav i v charakteristikách se někdy výrazně liší od lidového vzoru a bere na sebe podobu jiných prozaických žánrů.

¹⁰ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.14-283-89.s.20-23

1.3 Rozdělení pohádky Herman

Hermanovo (2008) rozdělení pohádek:

1.3.1 Pohádky základní

Staré, dobré a časem prověřené pohádky přenášené z generace na generaci. Pohádky předávané stovky až tisíce let po celém světě. I když vznikají v různých částech světa, jsou si hodně podobné. Mezi základní pohádky řadíme: Popelku, O perníkové chaloupce, Sněhurku a sedm trpaslíků, Zlatovlásku, O třech malých prasátkách, Červená Karkulka, O kohoutkovi a slepičce...¹¹

1.3.2 Pohádky filmové

Pohádky, které se jen tváří jako pohádky. Nalezneme v nich spoustu technických triků a nové vizuální efekty. Mluvíme o pohádkách filmových, kreslených či animovaných, které vidíme v televizi nebo na ně chodíme do kina. Zdaleka nemají takový dopad, jako pohádky základní. Hlavním cílem při jejich tvorbě jsou peníze a výdělek. Nevznikaly předáváním z generace na generaci a často nemají předlohu v reálném životě. Chybí v nich spojitost a přirozená linie kvalitního příběhu. Rodiče by neměli podléhat iluzi, že koukání na moderní pohádky je v pořádku.¹²

1.4 Znaky pohádky

Mezi nejčastější znaky pohádek Ydena (2013) řadí:

- Magická čísla (3,7,12)
- Základním tématem pohádek bývá zápas dobra a zla
- Vítězí dobro nad zlem
- Vymyšlený děj
- Neurčitý čas a prostor
- Úvodní a závěrečné formule (Bylo nebylo. A žili šťastně až do dnes)
- Vystupují zde nadpřirozené bytosti¹³

¹¹ HERMAN, Marek. *Najděte si svého Marčana*. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-260-6070-3.s.166

¹² HERMAN, Marek. *Najděte si svého Marčana*. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-260-6070-3.s.166

¹³ ZNAKY POHÁDEK | VÝUKA ČESKÉHO JAZYKA A DĚJEPISU. VÝUKA ČESKÉHO JAZYKA A DĚJEPISU [online]. Dostupné z: <http://cestinarka.blog.cz/1311/znaky-pohadek>

1.5 Znaký pohádky – Streit

Jak říká Streit (1992):

- Téměř každá pohádka začíná harmonickou situací, která je poté porušena. „*Byla jednou jedna královna, Byl jednou jeden nádherný zámek*“
- Následují boje a nebezpečí, štěstí se ukončí, lidé jsou proviněni a následuje také vyhnání z ráje.
- V pohádkách se mohou objevit také symboly zla: *pýcha, zbabělost, lenost, hloupost, lakota, čarodějnice, černokněžníci...*
- Pohádkové postavy se často dostanou do nepříjemných situací: *zabloudí, jsou uvězněni, zkamení*. Mnohdy se zdá, že zlo a temnota zvítězily.
- Poté přicházejí tóny vysvobození: *nalézají pomoc, dochází k velkým obrátům, odevzdanosti*. Dobro prostě musí zvítězit nad zlem.

Tento sled obrazů dramaturgie pohádek je podstatný pro dětskou fantazii. Dodává mu morální podnět pro nadcházející nelehké životní skutečnosti.¹⁴

1.6 Pohádkové motivy

Motivy podle Čapka (1971) nalezneme v dalších podkapitolách:¹⁵

1.6.1 Splněné přání

Jedná se o typický pohádkový motiv, který se vyskytuje u všech národů světa. Každý z nás má v hloubi srdce nějaké tajné přání, jehož naplnění není v naší moci. Splní se, když hrdina potká bílého koně, spatří pavouka nebo dostane jiné znamení. Ve svých přáních se pohybujeme na hranici reálna, kde je místo pro tajemná znamení. Svět přání je svět pohádkových možností. Ten, kdo prožívá přání, prožívá motiv pohádkový, který přichází z hloubi naší přirozenosti.

¹⁴ STREIT, Jakob. *Proč děti potřebují pohádky*. Praha: Baltazar, 1992. ISBN 80-900307-4-2.s.25

¹⁵ ČAPEK, Karel. *Marsyas čili na okraj literatury*. Praha: Dr. Ot. Štorch-Marien, 1971. ISBN N.s.112-115

1.6.2 Dar

Věc darovaná je krásnější a kouzelnější než věc získaná např. spadla z nebe do klína, je tedy nečekaná a poněkud tajemná. I v pohádkách je na darovaných věcech zvláštní kouzlo.

1.6.3 Náhoda

Pohádková náhoda se pozná již na první pohled tím, že je zvláště významná: potkáme zde stařenu s dobrým srdcem, hadí královnu nebo jinou postavu, jejíž setkání nám přinese neočekávaný prospěch. Můžeme náhodou vkročit do vrátek, za kterými nás čeká láska, nebo spousta životního štěstí. Pohádkový motiv náhody je přejat z čekání na náhodu našeho života, na něco neskutečného, co by mohlo změnit běh našeho života.

1.6.4 Pomoc

Vyslovit dané jméno, otočit prstenem, pohlédit lampu a v případě nebezpečí přispěchá na pomoc duch, víla či ten, kdo hrdinu ochrání a pomůže k vítězství. V případě ztráty víry člověka v pomoc, není pomoci.

1.6.5 Úspěch

Každý dobrý konec, v životě nebo v literatuře, je motiv pohádkový. Ve své knize Čapek (1971) popisuje dva druhy výpravné literatury: literaturu se špatným koncem a pohádky. Což nevypovídá o jejich pravdivosti a skutečnosti.

1.6.6 Dobrý skutek

Za dobrý skutek považujeme: almužnu shrbené babičce, pomoc mravenci nebo ptáčeti v nebezpečí a jiné podobné skutky. Každý dobrý čin se oplatí velkou odměnou ve chvíli, kdy to budeš pohádková postava nejvíce potřebovat.

1.7 Pohádkové postavy

Pohádkové postavy v následujících podkapitolách jsem rozdělila podle Čapka (1971) ¹⁶

1.7.1 Hrdina

Představuje dobyvatele, mladého rytíře, hrdinu, který jde do světa, poráží draky a obry, vysvobozuje princezny a stává se králem. Někteří teoretici pohádek tvrdí, že tato postava je symbol slunce, které vítězí nad zimou a zahání mraky. Ale Čapek (1971) si myslí, že i pohádkám jsou bližší osudy člověka než osudy slunce. Říká, že pohádkový motiv hrdiny není oslavou slunce, ale oslavou muže. Tím míní, že by každý muž chtěl být hrdinou a že jím je aspoň ve svých představách. Věčný pohádkový motiv čirého hrdiny nevyjadřuje jenom věčný obdiv k heroismu, ale i odvěkou potlačenou potřebu být obdivovaným a nepřemožitelným vítězem.

1.7.2 Princezna

Princezna má být vysvobozena z moci draka, být rozveselena je-li smutná, nebo pokořena, je-li pyšná. I tato představa má svůj zdroj v obecném životě nikoliv jenom princezen, nýbrž nás všech, mužů i žen. Především každý hrdina má právo na svou princeznu, na královskou korunu. Každá milovaná žena je princeznou v očích toho, kdo ji má rád, ale i ve svých vlastních. Princezna v pohádce je vlastně jen spravedlivé zhodnocení nebo vyjádření erotické důstojnosti ženy a milostného kultu, který jí náleží ve stádiu námluv.

1.7.3 Popelka

Motiv pokorné, odstrkované děvečky a sirotka, jemuž je odpírán podíl na životě Čapek (1971) cituje: „*Nic si z toho nedělej, Popelko všech národů; jako dýmánek ze smetišť zvedne tě královský syn a ozdobí tebou svou korunu. Každá děvečka nejpokornější má svůj Popelčin střevíček; každá zasluhuje, aby byla povznesena na trůn, každá je perla převzácná, o které svět neví. Jen ona tuší svou skrytou cenu; a ví o ní metafyzická spravedlnost pohádek.*“ ¹⁷

¹⁶ ČAPEK, Karel. *Marsyas čili na okraj literatury*. Praha: Dr. Ot. Štorch-Marien, 1971. ISBN N.s.120-122

¹⁷ ČAPEK, Karel. *Marsyas čili na okraj literatury*. Praha: Dr. Ot. Štorch-Marien, 1971. ISBN N.s.121

1.7.4 Zakletý

Čapek (1971): „Ano, každý z nás je víceméně a v jistém smyslu zaklet; i když ne do Prašivce nebo do Vlkodlaka, do vrbičky nebo do žáby, tož do své nevalné tělesné schránky, do svého nedosti váženého a slavného postavení, do tísnivé životní formy, která velmi špatně vyjadřuje naši vrozenou a skrytou krásu. Každý z nás by mohl býti vykoupen čarovným slovem a nabýt své pravé podoby mladého a zářícího reka. Každý si v hloubi duše nějak představuje, kým a jakým by vlastně chtěl a měl být; nuže, toto naše tajné a lepší já je ten zakletý v nás.“¹⁸

1.7.5 Zlý

Za zlého můžeme považovat draky, černokněžníky, lidojedy a jiné bytosti, povolané k tomu, aby konali zlo pro zlo samo. Princip zla nepochází z filozofické hry s pojmy, nýbrž ze samotné reality. Je to psychologický zákon, který najdete v životě jednotlivců i národů; je potřeba soustředit všechno zlé, to, čeho se bojíme, čemu nedůvěřujeme a co nenávidíme. Teprve až při určité rezignaci jsme schopni přijímat dobré i zlé, jak je nerozlučně pomícháno v lidech i věcech. Nepřítel nám škodí ne proto, že má jiné zájmy než my, ale proto, že nám chce z čirého hněvu udělat něco zlého. Svět lidí se neliší příliš mnoho od pohádkového světa lidojedů, vlkodlaků a černokněžníků. Také fikce zla, která oživuje děje pohádek, prostupuje i náš skutečný život.

1.7.6 Chytrák

Jedná se o intelektuálního muže, který se těší zvláštnímu uznání posluchačů pohádek. Často bývá zlomyslný člověk, který jen kouká, co by hloupého provedl lehkověrným a těžkopádným lidem, nebo jak by se vytáhl z problému, do kterého ho uvrhla jeho drzost. Tato postava je úkazem toho, že ve všech dobách a prostředích prožívá bystrý mozek a „čilá huba“ jisté amorální úcty. Tato obecná a všelidská zkušenost je kompenzována pohádkami o chytrákovi.

¹⁸ ČAPEK, Karel. *Marsyas čili na okraj literatury*. Praha: Dr. Ot. Štorch-Marién, 1971. ISBN N.s.122

1.7.7 Hloupý Honza

Je téměř univerzální pohádková postava. Jsou pohádky, kdy to není ani hrdina ani chytrák, nýbrž prostý a dobrosrdečný nádiva, který je všem pro smích a nehodí se k ničemu. Ale spravedlnost pohádek mu nadělí královskou korunu a veškeré dary života. Potká-li nás něco dobrého, přijímáme to trochu zmateni, nejisti, zda se nám to jen nezdá. Každý z nás ve šťastném okamžiku byl hloupým Honzou, který ke štěstí přišel.

1.8 Způsoby předkládání pohádky dětem

Nejpřirozenější formou, jakou můžeme dětem předkládat pohádku je vyprávění, které umožňuje oční kontakt s dětmi a bezprostřední reakce na jejich prožitky. Můžeme ji vyprávět společně s dětmi a domýšlet to, co v pohádce nebylo řečeno. Také ji můžeme číst. Nejlépe před odpočinkem či kdykoliv během dne. Můžeme ji nakreslit, namalovat či jakýmkoliv jiným způsobem ztvárňovat. Do pohádky vstupujeme také pomocí dramatických metod.¹⁹

1.9 Vznik pohádky

Před mnoha lety se pohádky začaly předávat ústně z generace na generaci. V té době jsme také mohli potkat potulné pohádkáře. Brzy se staly součástí života lidí a starší lidé měli za úkol vyprávět je těm mladším. Každý národ měl své vlastní pohádky a vypravěče. Avšak počáteční kořeny spadají až mezi potulné zpěváky, kteří si říkali bardové. Ti chodívali po světě, zpívali, nebo vyprávěli lidem příběhy. Bardové byli většinou potulní kněží. Pokaždé, když se bardové objevili, sešla se celá obec.²⁰

Čeňková (2006) připisuje prvenství vzniku pohádek mytologické teorii. Další teorie je antropologická, která čerpala děj a základní myšlenky o postavách i situacích z prvotních náboženských rituálů. Migrační teorie říká, že pohádky se tradovaly od národa k národu a každý si je v daném prostředí formuje specificky.²¹

¹⁹ SVOBODOVÁ, Eva a Hana Švejsová. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.s.111

²⁰ STREIT, Jakob. *Proč děti potřebují pohádky*. Praha: Baltazar, 1992. ISBN 80-900307-4-2.s.20

²¹ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.s.108-109

1.10 Proč jsou pohádky důležité?

Herman (2008) považuje pohádky za důležité z toho důvodu, že se podílejí na utváření psychiky dítěte do šesti let.²²

1.11 Role pohádek v životě dítěte

U Hermana (2008) najdeme tři důvody, proč hrají pohádky v životě dětí důležitou roli.²³

DŮVOD PRVNÍ – SKRYTÉ VÝZNAMY

Děti jsou osloveny pohádkami hlavně díky symbolům a skrytým významům. V pohádkách můžeme nalézt několik opakujících se motivů (tři bratři, nejmladší v roli hloupého, cesta hlavního hrdiny do světa, smrt matky a její nahrazení zlou macechou, kouzelná babička...), které mají hlubší význam. Děti těmto podobenstvím rozumí a dokáží rozpoznat všechna důležitá poselství, která jsou v pohádkách zahrnuta. Pohádky dětem napomáhají vyřešit různé strachy, úzkosti a problémy, se kterými se během svého života setkávají:

- Orální nenasytost – strach z hladu
- Strach z budoucnosti
- Strach z osamocení
- Strach z neuspokojení pocitu lásky
- Oidipovské komplexy
- Sourozenecká rivalita

Proto, aby dítě pochopilo, co se děje v jeho nevědomí, mu mohou pomoci právě pohádky. Ty dětem umožňují otevřít dveře mezi nevědomím a vědomím. Skryté symboly, obrazy a vzorce, které se v pohádkách objevují, propojují v dítěti obě části jeho psychiky a důsledkem může být nalezení určitého řešení dětského problému. Díky pohádkám mohou děti také nalézt smysl života a vyřešit problém, aniž by musel vstupovat do jeho vědomí.

²² HERMAN, Marek. *Najděte si svého Marťana*. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-260-6070-3.s.160

²³ HERMAN, Marek. *Najděte si svého Marťana*. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-260-6070-3.s.161-164

DŮVOD DRUHÝ – STRACH PŘI ČTENÍ POHÁDEK

Je důležité abychom děti učili přijímat fakt, že nesnáze a obtíže do života patří. Často však rodiče mají spíše tendenci vyčistit život dítěte od všeho zlého, nepohodlného a špatného. Pokud rodiče dělají, že je všechno kolem nás dobré a zlo neexistuje, mohou tak dítě vystavit pocitům osamělosti a opuštěnosti. Díky pohádce se děti zbavují svého napětí a zároveň mohou zůstat v bezpečí. Protože pohádka bere všechny úzkosti a strachy opravdově a vážně. Pohádka nabízí pomocné cesty, které děti ve svém věku dokáží chápat:

- **CESTA PRVNÍ**

Na této cestě je dítěti umožněno si bezpečně prožít strach, zlost, nenávisť, smutek a jiné negativní emoce. Pohádka dítěti nabízí svět, kde může s úlevou sledovat potrestání loupežníků, škodolibých sester bez pocitu viny. Díky tomu je pohádka jedinečná.

- **CESTA DRUHÁ**

Druhá cesta je známkou toho, že problémy patří do našeho života. A pokud budeme silní a vydržíme, nakonec všechno dobře dopadne.

- **CESTA TŘETÍ**

V pohádkách je jasně vidět dobro a zlo. Díky tomu si dítě může snáze vybrat kým chce být. Nejčastěji se identifikuje s hrdinou hlavně proto, že jeho situace v něm vyvolá sympatie. Chce být takový jako on. Tudíž je-li hrdina dobrý člověk, pak i dítě chce být dobré.

DŮVOD TŘETÍ – SYCENÍ A BLÍZKOST

Vyprávění příběhů je projev naší potřeby žít v blízkosti druhých lidí. Pokud pohádky čte člověk dítěti blízký dochází k prohlubování vztahu mezi nimi. Pravidelné čtení pohádek může vést k utvoření hladivého rituálu a přispívá k vytvoření přátelské atmosféry v rodině.

1.12 Poselství pohádek minulých generací

Poselství podle Hermana (2008) v pohádkách, která se díky vyprávění dostávají k dětem a jejich vnitřnímu světu:

- Negativní emoce, které prožíváš, mohou mít i druzí
- Bolesti můžeš překonat, pokud se budeš snažit, nakonec to zvládneš
- Důležitá věc je poznat sám sebe
- Budeš-li mít důvěru v sebe sama a budeš vytrvalý, nakonec svého dosáhneš
- Každý má své slabiny, ale i ty se dají překonat
- Jdi za svým cílem, nenech se ovlivnit druhými
- Vývoje nelze dosáhnout tím, že se budeš držet své matky
- Naslouchej svojí intuici, pomoc přijde ve správnou chvíli²⁴

²⁴ HERMAN, Marek. *Najděte si svého Marťana*. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-260-6070-3.s.162-163

METODICKÁ ČÁST

2. METODY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

2.1 Metody – Svobodová, Švejdvová

Svobodová, Švejdvová (2011) považují za vhodné k použití v mateřské škole následující metody:²⁵

2.1.1 Asociační metody

Tato metoda spočívá v tom, že po kruhu posíláme košík (či jiný předmět) a děti opakují a doplňují větu: Když se řekne košík, napadne mě... Asociace je myšlenkovité spojení. Její logiku zná pouze dítě samo. Některé asociace děti chápou snadno (*Když se řekne košík, napadne mě brambora*), jiné hůře (*Když se řekne košík, napadne mě kočka – naše kočka s oblibou leží v košíku*), k některým bychom potřebovali vysvětlení, ale i takové asociace provokují dítě nebo i nás k myšlení. Z tohoto důvodu bychom dětem nikdy neměli tyto asociace vyvracet, maximálně můžeme požádat o vysvětlení, proč ho napadla právě kočka. Při této metodě je možné opakovat asociaci, která již byla řečená. Buď je to známkou určitého stupně zvládnutí hry, nebo dítě má skutečně stejnou asociaci jako ten druhý, či se může jednat o sociální napodobování, kdy se dítě snaží napodobovat vzor. Při práci v kruhu dostane každé dítě příležitost sdělit svou asociaci. Děti tuto příležitost využít nemusí a možná jen košík podají dále. Jedná se tedy o metodu verbální, provokující myšlení, představivost a fantazii.

²⁵ SVOBODOVÁ, Eva a Hana Švejdvová. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.s.71-90

2.1.2 Práce s rekvizitou

Držíme v ruce košík, nebo jakýkoliv jiný předmět. Otázka: „*Co by to bylo, kdyby to nebyl košík?*“ provokuje fantazii a představivost dětí, učí je zaměřovat se na detaily, rozvíjí tvořivé myšlení. I zde by měla učitelka přijímat všechny nápady. (*Houpačka pro panenku, helma na motorku, hrnec na vaření*) Otázky jako: „*Co by se stalo kdyby?*“ nebo: „*Co bys udělal, kdybys byl králem nebo královnou?*“ nám mohou sloužit k vyprovokování filozofické diskuze nebo jako motivace. Práce s rekvizitou přesahuje svou širší označení metoda dramatické výchovy, jedná se spíše o dovednost divadelní, bez které se ovšem neobejde žádný pedagog.

2.1.3 Narativní pantomima

Jedna se o spojení narace (vyprávění) s pantomimickým zobrazováním vyprávěného či zpívaného děje. Tato forma narativní pantomimy slouží k upřesnění textu. Vychází ze spontánní dětské hry, proto je tato technika vhodná k užívání v mateřské škole. Umožňuje dětem si mnohem více zapamatovat, prožít a pochopit vyprávěný děj. Zapojujeme zde paměť verbální, tělesnou a pohybovou. Je důležité zvolit vhodný text, který budou děti zobrazovat. Měl by být akční a mít dostatečné množství situací k zobrazení.

2.1.4 Diskuze

Diskuze nám pomáhá dojít k závěru a ukončuje určitý celek. Je to metoda, která nám slouží k filosofování s dětmi a pomáhá k utříbení, ujasnění a pochopení pojmů. Dále vede k pochopení smyslu činností a shrnutí získaných poznatků. Je jednou z nejtěžších metod využívaných v předškolní výchově. Nejčastější chybou, které se můžeme během ní dopustit je, že nemáme předem promyšlené otázky, jaké bychom dětem chtěli položit.

2.1.5 Hra v roli

Pří hře v roli vycházíme ze spontánní hry dítěte. Rozdělujeme ji do tří základních typů podle role, kterou hráč zaujímá.

Simulace

Hráč zůstává sám sebou, ale nachází se v určité fiktivní situaci. Tento typ je často dětmi využíván při námětových hrách.

Alterace

Hráč je v roli jiné osoby, ale hraje ji svým způsobem. Tedy tak jak by se zachoval on, kdyby byl tou danou osobou.

Charakterizace

Děti charakterizují vlastnosti dané osoby.

2.1.6 Improvizace

Improvizace neboli jednání v určité situaci bez předchozí domluvy a jakékoliv přípravy. Máme improvizaci pohybovou, slovní, ve dvojicích, ve skupinách a další.

2.1.7 Štronzo

Dítě by mělo vydržet chvíli v klidu a soustředit se na to, aby se nepohnulo. U dětí učíme převážně hrou, jako je například hra *Na sochy*.

2.1.8 Živý obraz

Tato technika nám pomůže zastavit čas, využít daného okamžiku a získat z něho vše, co nám nabízí. Jedná se vlastně o pantomimické zobrazení bez pohybu. Dáváme pozor, aby děti nesetrvávaly dlouho v jedné poloze.

2.1.9 Vnitřní hlasy

Verbální technika, je vhodná spíše pro starší věkovou kategorii dětí, ale mohou to zvládnout i děti mladší. Může nám pomoci hlouběji prozkoumat a pochopit jednání a myšlení druhé osoby, učí nás porozumění a empatii.

2.1.10 Horká židle

Hlavním principem horké židle je střídání rolí, které funguje jako ochranný mechanismus před psychickým tlakem skupiny. Technika u hráčů rozvíjí schopnost pochopení jednání druhé osoby, podporuje empatii a učí děti klást smysluplné otázky.

2.1.11 Reflexe

Napomáhá nám k tomu, abychom zjistili, jak děti pochopily problém, kterým jsme se zabývali. Pro děti má význam jako shrnutí a zvýraznění důležitých míst.

2.1.12 Postojová osa

Jde o hodnotící techniku, která nám může napomáhat nejen v řízených činnostech v mateřské škole, ale i při řešení běžných situací ve třídě. Postojová osa se dá využít také jako náladoměr.

2.1.13 Tvůrčí psaní

Učitelka text zaznamenává a děti ho vymýšlejí. Prostřednictvím této metody můžeme s dětmi společně vymýšlet básničky, písničky, psát povídky, pohádky, dopisy... Neměli bychom opomenout pravidlo, že každé dítě, které bylo součástí činnosti, najde v písemném záznamu svou myšlenku.

2.1.14 Zástupné předměty a loutky

Za zástupný předmět můžeme považovat předmět, který je k tomu skutečnému pouze vzdáleně podobný třeba jen v některých znacích. To, že loutky a zástupné předměty patří k předškolnímu vzdělávání v mateřské škole i k činnostem dramatickým neznamena, že můžeme souhlasit s tvrzením, že dramatická výchova je loutkové divadlo.

2.1.15 Zrcadla

Tato technika vyžaduje určité soustředění. Mohou být pouze obličejová nebo i celotělová. Můžeme zobrazovat co dělá jeden, obvykle se jedná o učitelku, nebo jsme zrcadla ve dvojicích. Zpočátku vede pohyb učitelka, protože děti mají tendenci se pohybovat příliš rychle.

2.1.16 Navození prožitku v simulovaných podmínkách

V navození prožitku se jedná o to, abychom si dokázali uvědomit, jak se asi někdo cítil v určitých podmínkách. Nejedná se přímo o metodu dramatickou, ale metodu prožitkového učení, která může pomoci doplnit činnosti o skutečný prožitek.

2.2 Metody z knihy Hrajeme si s pohádkami

Ulrychová a spol. (2000) ve své knize využívají tyto metody:²⁶

2.2.1 Asociační kruh

„Co se vám vybaví, když se řekne...?“

Děti sedí v kruhu a sdělují různé asociace a představy, které se jim vybaví při zadaném pojmu. Jedná se také o sdělování pocitů, zážitků, zkrátka všechny představy, které v nich daný pojem asociuje. Děti své sdělení nemusí logicky zdůvodňovat a vysvětlovat. Asociační kruh je často využívám v úvodu lekce dramatizace.

2.2.2 Boční vedení

Akci dětí vede svými slovy učitel, který stojí na boku (odtud „boční vedení“). Děti mají při rozvíjení hry větší volnost. Učitel může do hry zasahovat různými způsoby:

- Dodává další nápady
- Zadává nové a nečekané okolnosti
- Může sdělovat připomínky týkající se zapojení dětí do hry a pravidel

Pokud učitel vidí, že děti mají dostatek svých nápadů, může jim vedení hry zcela přenechat. Boční vedení se může využívat při simultánních improvizacích jednotlivců, malých skupin i při improvizacích hromadných.

2.2.3 Dramatizace

Drží se původní podoby příběhu. Tvořivost dětí je zaměřena na hledání způsobů, jak předem danou situaci realizovat, aby byla účinná a důvěryhodná. Děti zde improvizují, mluví vlastními slovy a mohou vkládat do děje vlastní nápady. Dějová linie a zakončení hrané situace musí být dodržena. Je třeba odlišit dramatizaci tvořivou od mechanického dramatizování bez zážitku a nové zkušenosti.

²⁶ ULRYCHOVÁ, Irina, Vlasta GREGOROVÁ a Hana ŠVEJDOVÁ. *Hrajeme si s pohádkami: dramatická výchova v mateřské škole a na 1. stupni základní školy*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-355-2.s.97-113

2.2.4 Fikce

Fikce = představa, výmysl, smyšlenka

Fikce nám dává svobodu, můžeme se stát fiktivními postavami, pohybovat se ve fiktivních situacích a zažívat různá fiktivní dobrodružství. Fiktivní svět může splývat se světem reálným, až na to, že i když situace, kterou se právě zabýváme, vypadá velmi realisticky, není aktuální problém dané skupiny. Fikci využíváme proto, aby děti přemýšlely o různých problémech, situacích a zaujaly k nim svůj vlastní postoj. Fiktivní svět může být zcela vymyšlený a fiktivnost postav a situací zajišťuje hráčům jejich bezpečnost při hře. Učitel poté dbá na to, aby hráčům bylo jasné, kdy se jedná o fikci nebo realitu. Následně bychom měli dát hráčům prostor pro reflexi.

2.2.5 Hra s pravidly

Zahájení, průběh i konec hry jsou vymezeny jasně stanovenými pravidly. Jedná se o hry pohybové, dynamické a soutěživé, a proto bývají řazeny na začátek hodiny pro uvolnění skupiny. V těchto hrách se nejedná o role v pravém slova smyslu, ale spíše o označení, ke které skupině hráč patří, jak se má chovat a jaká pravidla pro něj platí. Hráč po převzetí role je hlavně sám sebou.

2.2.6 Hra v roli

Role je jeden se základních předpokladů pro dramaturgii. Dítě přejímá v průběhu hry na sebe roli někoho jiného a jedná, tak jak si myslí, že by jednala postava v roli, kterou na sebe vzalo. Jedná se o zachycení typických rysů postavy, popřípadě typického rysu. Hra v roli dítěti dává možnost nahlížet na situaci a problém z určitého úhlu. Změnou role nastává i změna úhlu pohledu. Proto děti v průběhu dramaturgie role střídají. V pohádkových příbězích je dobré od sebe jasně odlišit dobro a zlo.

2.2.7 Imaginární rekvizita

Jedná se o pomyslnou věc, která se využívá při dramatické hře. Z počátku je součástí myšlky a představ hráče. Ten ji pak činí viditelnou pro spoluhráče a diváky. Imaginárnost věci nutí hráče k tomu, aby si vytvořil její jasnou představu. Tu pak vtělil do svého jednání. Imaginární rekvizita dává dramatické hře velkou svobodu.

2.2.8 Improvizace

Jedná se o jednu ze základních metod dramatické výchovy. Hra v situaci a v roli je buď nepřipravená a rodí se hned a tady, nebo předem připravená, ale neřídí se předem daného textu a je v ní otevřený prostor pro vývoj.

2.2.9 Improvizace hromadná

Děti společně rozehrávají určitou situaci. Probíhá mezi nimi vzájemná komunikace a reakce na sebe. Nelze ji předem podrobně domluvit, děti reagují nepřipraveně na okolní situace a sebe navzájem. Nepřipravenost nutí děti jednat spontánně, proto zážitek může být opravdu jedinečný.

2.2.10 Loutka zástupná a improvizovaná

Využíváme předměty na základě podobnosti, společné vlastnosti, nebo schopnosti pohybu jistého typu. Jestliže se jedná o loutku zástupnou, předmět nadále není upravován. Pokud se jedná o loutku improvizovanou, prochází předmět určitými úpravami, charakter předmětu zůstává zachován.

2.2.11 Narativní pantomima

Jedná se o situaci, kdy učitel vypráví příběh nebo část příběhu a hráči souběžně s vyprávěním pomocí pantomimy děj příběhu předvádějí. Vyprávění učitele by mělo být soustředěno na jednu postavu a mělo by mít akční charakter. Popřípadě si děj učitel může sám vymýšlet stejně jako H. Švejdová k pohádce Čert a Káča.

Jeden den ze života Káči dle Švejdové (2000):

„Všechny děti se promění v Káču a v simultánní narativní pantomimě ilustrují – zpočátku pouze pohybem, později přidávají i zvuky a slova – vyprávění učitelky o tom, jak probíhal obvyklý Káčin den, od ranního vstávání po večerní usínání. Ve vyprávění by se měly objevit podněty dětí z předcházejícího dne, když vytvářely charakteristiku Káči. Děti tak dostávají příležitost zúročit své nápady v akci.“²⁷

Pokud dětem není složitější text známý, je lepší ho předem přečíst, a teprve při jeho opakování je nechat zapojit se pomocí pantomimy do hry. Prostřednictvím narativní

²⁷ ŠVEJDOVÁ, Hana in ULRYCHOVÁ, Irina, Vlasta GREGOROVÁ a Hana ŠVEJDOVÁ. *Hrajeme si s pohádkami: dramatická výchova v mateřské škole a na 1. stupni základní školy*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-355-2.s.55

pantomimy rozvíjíme u dětí jejich představivost, připravujeme je na náročnější dramatické práce a rozvíjíme jejich dramatické jednání.

2.2.12 Pantomima

Pantomima neboli dramatická hra beze slov, při které hráč vstupuje do role a začíná hru prostřednictvím neverbálních prostředků. Mezi neverbální prostředky řadíme mimiku, gestiku a pohyb v prostoru. Umožňuje zapojení hráčů s problémem vyjádřit se např. kvůli nedostatečné slovní zásobě, malé mluvní pohotovosti, popřípadě nějaké další zábraně. Z tohoto důvodu bývá také často využívána u menších dětí či začínajících skupin.

2.2.13 Putující učitel

Každá ze skupin dětí si určí své místo v prostoru třídy. Následně se domluví na vzájemných vztazích a prostředí, ve kterém se bude hra odehrávat, popřípadě si nachystají úvodní živý obraz či akci, kterou jejich hru otevřou. V okamžiku, kdy se učitel v roli, kterou pro tento účel přijal, přiblíží ke skupině, začíná daná skupina jednat. Učitel může přicházet do interakce se skupinou, nebo může nechat situaci ve skupině rozvíjet, než do ní přímo zasáhne. V momentě, kdy učitel opustí skupinu, její hra končí. Učitel postupně vystřídá každou skupinu. Může se i do skupin vracet, ty pak navazují na okamžik, kdy byly ve své hře přerušeny.

2.2.14 Reflexe

Jsou podstatnou součástí dramatického procesu. Hráči zde mají možnost nahlížet zpětně na svou činnost, uvažují o tom, co se stalo a proč, sdělují své pocity, uvědomění. Mohou přemýšlet o tom, co se o sobě v průběhu hry dozvěděli, co se dozvěděli o tématu, o druhých. Je důležité, aby zážitky, poznatky a zkušenosti dětí byly pojmenovány a roztříděny, k tomu slouží reflexe.

2.2.15 Simulace

Typ hry, kdy hráč hraje sám sebe. Jak by za určitých okolností jednal, jak by se zachoval. Menším dětem simulace dává možnost oprostít se od chování postavy, kterou hrály předtím, a ukazovat, jak si představují správné jednání. Starším může otevírat možnost ve hře zjišťovat své skutečné reakce.

2.2.16 Štronzo

Slovo, které slouží k náhlému přerušení jakékoliv činnosti. Hráči musí „zdřevěnět“ v pozici, ve které je štronzo zastihlo. Strnutí zruší až další domluvený signál. Můžeme ho použít k přerušení chaotické hry, pokud učitel potřebuje upoutat pozornost hráčů, nebo k prozkoumání živého obrazu.

2.2.17 Učitel v roli

Zde se učitel stává jednou z postav hry a přejímá na sebe určité role. Hra učitele v roli nám napomáhá k tomu aby:

- Vtáhl děti rychle a účinně do dramatického jednání
- Jim poskytl autentické reakce a jednání
- Vytvořil příležitost pro vznik skutečného prožitku
- Nadále rozvíjel hru a udržoval její chod
- Prohluboval dětské myšlení týkající se tématu a problému
- Poskytl model vhodného jazyka a chování v roli
- Změnil způsob vzájemné komunikace

Pro menší děti je důležité, aby věděli, kdy je učitel v roli a kdy ne. K tomu slouží např. kostýmní náznak (klobouk, brýle, šátek apod.), nebo také upozornění předem („Až si nasadím na hlavu tento klobouk stanu se loupežníkem.“).

2.2.18 Titulky

Jsou nejčastěji součástí živého obrazu. Měly by zachytit podstatu toho, co je v něm postihnuto. Mohou je do něj dávat sami tvůrci obrazu, nebo také diváci, kteří tím dávají najevo to, jak mu porozuměli. Nejčastěji jsou ve formě mluvené, ale objevují se i ve formě psané.

2.2.19 Zástupná rekvizita

Předmět zastupující předmět jiný na základě společného rysu, vlastnosti či podobnosti. Jedna zástupná rekvizita snadno může nahradit spoustu konkrétních předmětů. Prostřednictvím zástupných rekvizit podporujeme u dětí rozvoj tvořivosti, metaforického cítění a fantazie.

2.2.20 Zástupná řeč

Jsou to smysluplná či nesmysluplná slova, která v určitý okamžik zastupují naši normální řeč. Pro posluchače fungují jako cizí jazyk, ve kterém nerozumí věcnému sdělení, ale stránku emocionální vnímají. Proto, aby zástupná řeč byla opravdu sdělná, musí si hráč, který ji využívá, udělat jasnou představu, komu a proč to říká, co tím chce přesně povědět, jak je na tom po stránce emoční...

2.3 Základní metody a techniky pro práci s příběhem

Svobodová (2010) v knize *Vzdělávání v mateřské škole* popisuje tyto metody a techniky:²⁸

2.3.1 Sdělování (narace)

Prostřednictvím narace můžeme sdělovat zážitky, situace, události, vypravovat příběhy a povídat. To nám napomáhá dozvědět se něco o sobě, o druhých, o světě. Jedná se o techniku, která výrazně ovlivňuje život předškolních dětí a také atmosféru ve třídě. Mezi dětmi panuje vzájemná důvěra, partnerská komunikace a vzdělávání probíhá přirozenou cestou. Mluvíme o metodě přirozené, motivační, potlačující myšlení a samostatnost dětí.

2.3.2 Vyprávění příběhů (storytelling)

Podstatou vyprávění je, aby učitelka byla schopna nacházet příběhy všude kolem nás. Také, aby je vyprávěla s cílem získávat nové zkušenosti, dovednosti, ne upevnit si poznatky již získané. Při vyprávění popisujeme postavu a určíme problém, který by měla daná postava vyřešit.

2.3.3 Dramatická výchova a její metody

Zde se setkáváme hlavně s prvky dramatu a divadla. Prostřednictvím hry dítě získává dovednosti, zkušenosti a vědomosti. Nejedná se pouze o vyprávění příběhu, ale o procházení jeho dějem a zkoumání ho z různých úhlů pohledu. Tak můžeme rozvíjet komunikativnost, odpovědnost, autentičnost a také tvořivost dětí. Dramatickou výchovu prostupují tyto klíčové metody: Dramatické hry, improvizace, hra v roli

²⁸ SVODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.s.134-137

2.3.4 Filosofie pro děti

Cílem filosofování je kladení filosofických otázek a řešení problémů. K tomu nám mohou posloužit: Motivační příběhy pro děti od Lipmana, dětská beletrie od Mileny Lukešové, Daisy Mrázkové, Jiřího Kahouna, Františka Nepila a dalších autorů. Dobré je také propojení dramatické výchovy a filosofie pro děti.

2.3.5 Příběh jako východisko k tematickému celku

Příběhy nám poskytují spoustu námětů a témat, jsou jedním z prostředků k plánování tematického vzdělávacího celku. Prostřednictvím příběhu můžeme děti vzdělávat celostně, a také podtrhávat části na základě jejich potřeb a zájmů.

2.4 Úloha literárních textů v MŠ

Dle Gebhartové (2011) je dobré vybírat ze současné dětské literatury texty, které budou vhodné, tematicky zajímavé, ale i literárně a jazykově kvalitní. Tudíž mohou být využívány především k rozvoji jazykových dovedností a řečových schopností dětí. Proto se literární texty a knihy mohou stát významným činitelem pro práci v mateřské škole.²⁹

Dále Gebhartová (2011) tvrdí, že literární text interpretován učitelkou, může přispět k rozvoji dítěte předškolního věku ve všech klíčových kompetencích, které nalezneme v RVP PV:³⁰

Klíčové kompetence dle Smolíkové (2018)³¹

- Kompetence k učení

Dítě na konci předškolního vzdělávání:

- Využívá získané zkušenosti v praktických situacích a v jeho dalším učení.
- Soustředí se na činnost, dokončí, co začalo.
- Učí se s chutí, pokud má zpětnou vazbu.

²⁹ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.s.8

³⁰ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.s.8

³¹ SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018.s.11-13

- **Kompetence k řešení problémů**

Dítě na konci předškolního vzdělávání:

- Pozoruje dění i problémy v blízkém okolí.
- Řeší problémy, na které samo stačí, jsou mu známé.
- Nebojí se dělat chyby, pokud nalézá pozitivní hodnocení nejen za úspěch, ale také snahu.

- **Kompetence komunikativní**

Dítě na konci předškolního vzdělávání:

- Ovládá řeč, hovoří ve větách, vyjadřuje své myšlenky, rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný dialog.
- Dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity, nálady a dojmy řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými a jinými prostředky.
- Postupně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně využívá v komunikaci s okolím.

- **Kompetence sociální a personální**

Dítě na konci předškolního vzdělávání:

- Projevuje dětskou empatii a ohleduplnost k druhým, rozpozná nevhodné chování, vnímá nespravedlnost, agresivitu a lhostejnost.
- Dokáže se prosadit ve skupině, také podřídit, při společných činnostech se domluví a spolupracuje.
- Napodobuje prosociální chování a modely mezilidských vztahů, které nalézá ve svém okolí.

- **Kompetence činnostní a občanské**

Dítě na konci předškolního vzdělávání:

- Učí se své činnosti a hry plánovat, organizovat, řídit i vyhodnocovat.
- Dbá na své zdraví a bezpečí, i druhých, chová se odpovědně s ohledem na bezpečné okolní prostředí.
- Uvědomuje si, že se svým chováním podílí na prostředí, ve kterém žije a že je může ovlivnit.

Také díky jazykové vybavenosti se literární texty pro děti mohou uplatnit ve všech vzdělávacích oblastech. Zejména v oblasti:

- Dítě a jeho psychika
Zde je správně volené slovo nenahraditelné. Dítě vstupuje do kulturního světa pomocí osvojení řeči, chápáním slovního významu a mluveného projevu druhého.³²

2.5 Kniha ve vzdělávacím procesu

Podle Gebhartové (2011) je potřeba klást důraz na význam knihy, protože literární text a kniha jako celek znamená pro dítě vstup do kulturního světa. Zájem u dětí a předškolních nečtenářů upoutává zájem o knihu zejména její vzhled a výtvarná stránka. Z tohoto důvodu je vhodnější dětem číst textové ukázky z knihy, nejen z tištěného papíru. Proto je také důležitá přítomnost knih v mateřské škole. Pro práci s knihou a probuzení zájmu o ni hraje důležitou roli také moment osobní prezentace. Pokud přinese učitelka do mateřské školy novou knihu, je vhodné, aby ji dětem ukázala a odprezentovala ji, popřípadě slíbila její přečtení. Prohlížení a čtení knížek v mateřské škole zpestřuje životní zkušenosti dětí, obohacuje o nové pojmy, povzbuzuje estetický vkus dětí a vede ke čtenářství.³³

2.6 Motivační texty k práci s knihou

V knize Gebhartová (2011) popisuje motivační texty, jako výběr textů z knih vhodných k plánovaným činnostem. Práce s těmito texty má děti zabavit, ale i vést k naslouchání s porozuměním, přispět k jejich vzdělávání, vést je ke čtenářství a kulturní gramotnosti. Děti by měly být přesvědčené o tom, že knihy si zatím prohlížíme a posloucháme, ale přijde čas, kdy si je budou moci sami číst. Motivační texty je také možno využívat jako motivační pomůcku při různých činnostech v mateřské škole. Proto vybíráme texty, které je možno předčítat na pokračování, jsou vhodné pro projekty a přinášejí témata, o kterých si můžeme povídat.³⁴

³² GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.s.8

³³ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.s.12

³⁴ GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.s.98

2.7 Před začátkem práce s knihou je dobré vědět

Podle Ulrychové a spol. (2000)³⁵

DĚJ

Při práci s dětmi je důležité používat originály textů. S těmi se nadále pracuje třemi základními způsoby:

- Učitel pracuje s dětmi, které již pohádku znají z domova nebo z mateřské školy. Pohádka je pak opakovaně čtena v rámci dramatiky v celku, či po částech, aby se dětem připomenula a mohla být využita v následných dramatických hrách (*O kůzlátkách a vlkovi, O perníkové chaloupce...*)
- Děti se seznamují s pohádkou až po motivační činnosti. Ta je má připravit pro důslednější poslech, na který navazují činnosti, které vycházejí z konkrétního příběhu. (*Brémští muzikanti, Sůl nad zlato...*)
- Učitel počítá s tím, že děti (většina z nich) příběh zatím nezná. Seznamuje děti s příběhem po částech. Tento způsob poskytuje dětem možnost domýšlet a rozvíjet děj i pracovat s momentem překvapení. Touha dětí dozvědět se, jak to bude nadále, může být motivací, která udrží jejich pozornost delší dobu. (*Čert a Káča, O kouzelné jabloni...*)

STAVBA LEKCE

Neměla by být chápána jako neměnná. Učitelé by ji měli využívat spíše jako inspiraci než jako daný model. Postupy a preference učitelů se mohou lišit, stejně jako skupiny dětí, se kterými pracují. Proto je dobré nebát se experimentovat s nabízenými materiály a upravovat je tak, aby vyhovovaly učiteli i skupině.

HLAVNÍ CÍLE

- Rozvoj dovedností při dramatických činnostech (respektování partnerů při hře, zvládnutí přirozeného pohybu skupiny v prostoru, spontánní vstupování do role, akceptování učitele v roli...). Dramatické dovednosti se stávají prostředky k poznávání významů obsažených v textu.

³⁵ ULRYCHOVÁ, Irina, Vlasta GREGOROVÁ a Hana ŠVEJDOVÁ. *Hrajeme si s pohádkami: dramatická výchova v mateřské škole a na 1. stupni základní školy*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-355-2.s.11-13

- Objasňování konkrétních témat, která v sobě příběhy nesou, která mohou obohatit rozumový a citový vývoj dětí. Také zvětšit hranice jejich poznání a pomoci je snadněji včlenit do společnosti.

Každý jednotlivý krok má své malé cíle, které se týkají určitých dovedností, rozvoje hry, ale i zkoumání témat

ČASOVÝ ROZSAH

Je ovlivněn:

- Počtem dětí, členy skupiny
- Mírou zkušenosti dětí, členů skupiny
- Počtem nápadů
- Zaujetím skupiny

2.8 Aby se práce dařila...

Co dělat, aby se nám práce s texty dařila? To nám ve své knize objasňuje Ulrychová a spol. (2000) v následujících podkapitolách³⁶

2.8.1 Pocit bezpečí a přátelství

Proto, aby se dramatická práce s dětmi dařila, je důležité vytvořit ve skupině přátelskou atmosféru postavenou na vzájemné důvěře. K navození napomáhají jasně stanovená pravidla ve skupině a jejich dodržování.

2.8.2 Systematická průprava

Je důležitá hlavně u dětí v předškolním věku. Netýká se jenom času, který je vymezen dramatickým činnostem, ale je i součástí celého dne.

2.8.3 Přitažlivá témata

Učitel musí vybírat taková témata, která jsou pro děti přitažlivá. Z důvodu malé schopnosti soustředění dětí na danou činnost. Témata by měla naplňovat potřeby skupiny i jejich jednotlivých členů. Každá skupina je individuální, proto by učitel měl mít různé alternativy a měl by být schopen improvizace.

³⁶ ULRYCHOVÁ, Irina, Vlasta GREGOROVÁ a Hana ŠVEJDOVÁ. *Hrajeme si s pohádkami: dramatická výchova v mateřské škole a na 1. stupni základní školy*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-355-2.s.14-16

2.8.4 Motivace

Vhodná motivace dětí, jejich naladění pro dramatické činnosti, udržování zájmu o hru.

K tomu nám napomáhá:

- Zařazování přitažlivých her s pravidly na začátek, motivovaných následným příběhem
- Působivé čtení či vyprávění textu pohádky
- Využívání konkrétních předmětů (např. ochutnávka koblíhy)
- Aktivizace dětských zážitků, zkušeností a představ
- Navození atmosféry očekávání, napětí a překvapení

2.8.5 Zadávání činností a úkolů

Mělo by být snadné, konkrétní a jasně formulované, tak aby odpovídalo dítěti, zejména jeho vývojovému stupni. Je vhodné se přesvědčit, zda opravdu všechny děti porozuměly pokynům. A to pomocí dotazování. Případně jim nechat prostor pro jejich otázky.

2.8.6 Pestrost činností

Potřeba změny a kontrastu napomáhá dětem déle udržovat pozornost u tématu. Proto aktivita verbální by měla být doplněna aktivitou pohybovou, práce individuální prací skupinovou, hra řízená hrou spontánní, vážné momenty střídané momenty veselými atd.

2.8.7 Potřeba pohybu

Čím menší děti, tím větší podíl pohybu v dramatické hře a méně slov. Pokud učitel vidí, že pozornost dětí klesá, měl by být schopen zařadit činnosti, které pozornost dětí upoutají. Činnost by neměla být pouhou přestávkou, ale měla by mít souvislost s tématem.

2.8.8 Společná příprava

Než se s dětmi pustíme do samotné činnosti, je dobré prozkoumat různé nápady dětí, vyzkoušet je, ukázat, že existují i jiné možnosti. Díky tomu můžeme předejít pouhému kopírování kamaráda nebo stereotypnímu jednání bez vyvrcholení.

2.8.9 Hranice

Hranice mezi skutečností a hrou je důležité stanovit hlavně u menších dětí. U menších dětí může skutečnost a hra splývat. Pouze při jasném vědomí, že jde o hru, může být dítě v ní opravdu svobodné.

2.8.10 Neúspěchy

Při zkoušení nových postupů je vhodné počítat i s možnými počátečními neúspěchy. Pokud je něco pro děti obtížné, je možné se vrátit a zkoušet něco jednoduššího.

PRAKTICKÁ ČÁST

3. HLAVNÍ CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem mé bakalářské práce v praktické části bylo zjistit, jakými formami se v mateřských školách s pohádkami pracuje. Úkolem pak bylo porovnat formy s doporučenými metodickými postupy. Zjišťování probíhalo na základě pozorování v mateřských školách z různých vesnic a měst.

3.1 Metoda pozorování

Pro zjištění metod a forem využívaných při práci s pohádkou v mateřských školách jsem užíla metody přímého pozorování. Účastnila jsem se učitelkami předem připraveného dopoledne s pohádkou ve vybraných mateřských školách. Dále se jednalo o strukturované pozorování, kdy jsem hledala odpověď na otázku: „Jaké formy a metody využívají učitelé a učitelky při práci s pohádkou v MŠ?“ Z toho důvodu, že docházelo k interakci mezi mnou a pozorovanými, i když jsem do činností nezasahovala, jednalo se o pozorování zúčastněné. V každé mateřské škole se jednalo o pozorování krátkodobé, kdy zde trávený čas nepřesahoval více jak jeden a půl hodiny. Při přímém pozorování jsem si pečlivě zaznamenávala postřehy, činnosti, metody a formy, které byly součástí dopoledne s pohádkou.

Před začátkem pozorování jsem do těchto mateřských škol osobně zašla. Učitelky jsem poprosila, zda by byly ochotné si připravit pro děti ve své třídě dopoledne s pohádkou. Já pak měla v domluveném termínu umožněno ve všech mateřských školách pozorovat, jak s pohádkami pracují. Jak se k práci s pohádkou učitelky postavily, bylo jenom v jejich kompetencích. Do jejich práce jsem žádným způsobem nezasahovala. V každé mateřské škole mi bylo vyhověno a já tak měla možnost uskutečnit pozorování důležité pro tuto část mé bakalářské práce.

3.2 Pozorované mateřské školy

3.2.1 MŠ1

3.2.2 MŠ2

3.2.3 MŠ3

3.2.4 MŠ4

3.2.5 MŠ5

3.3 MŠ1

Třída: Včeličky

Počet dětí: 28

Věk dětí: 4-6 let

Téma: Z pohádky do pohádky

Integrovaný blok: Kdo jsme a kam patřím

Pohádka: O Budulínkovi (příloha č.1)

Úryvek z pohádky:

Liška opravdu Budulínka vozila. Nejdřív po světlici, pak po lavici a pak šup ven do své nory. Marně Budulínek prosil, aby se s ním vrátila do chaloupky.

Pozorování:

Na začátku řízené činnosti si děti berou kytičky (obrázek č.1), které jim slouží jako značky. Položily je do kruhu a posadily se na ně. Učitelka začala zpívat rituál: „Děti, děti pojdte sem, dokola si sesednem...“ Všechny děti se k učitelce přidaly. Šlo vidět, že rituál je pro ně známý.

Během motivace učitelka využívá ztišení hlasu pro upoutání pozornosti: „Pohádkové postavičky mě požádaly o pomoc. Pojdte, podíváme se do pohádky k dětem, které zůstaly samy doma.“ Ztišením hlasu a požádáním dětí o pomoc, se učitelce podařilo získat jejich pozornost. Následně se učitelka dětí ptá na otázky:

- „Ve které pohádce zůstaly děti samotné doma a nedopadlo to dobře?“
Pomoc obrázky
Reakce dětí:
 - Dítě1: „Locika.“
 - Dítě2: „Budulínek.“
 - Dítě3: „O koze a kůzlátkách.“
- „Co se stalo s kůzlátky?“
Ponaučení: Rodiče by se měli poslechnout
Reakce dětí:
 - Dítě1: „Schovaly se.“
 - Dítě2: „Snědl je vlk.“
 - Dítě3: „Zachránila je maminka.“
- „Co se stalo se Smolíčkem Pacholíčkem?“
Reakce dětí:
 - Děti mlčí, učitelka napovídá říkankou: „Za hory, za doly, mé zlaté parohy, kde se pasou? Smolíčka Pacholíčka jeskyňky nesou!“
 - Děti společně: „Jeskyňky ho sebraly.“

Poté co děti odpověděly na tyto otázky, dostávají se pomocí obrázku (obrázek č.2) k pohádce O Budulínkovi.

Činnosti:

- Opakování fráze: „Budulínku, dej mi hrášku, povozím tě na ocásku.“
Děti frázi znají, tudíž se hned zapojují a povídají ji společně s učitelkou.
- Klepání znázorňované pomocí bouchání pěstičkami do země.
Děti napodobovaly pohyby podle učitelky.
- Zpívání písničky *Fidli fidli housličky*.
Nejdříve zpívá jenom učitelka, při dalším opakování se zapojují i děti.
- Napodobování strkání lišky do pytle.
Podle učitelky.

- Počítání kolik je v pytli lišek a kolik jich ještě chybí, aby mohli zachránit Budulínka.
Děti bez problému dokázaly říct, že v pytli už má dědeček s babičkou lišky tři. A už chybí jenom jedna, ta dospělá.
- Rozdělení do skupin pomocí barevných panáčků. (obrázek č.3)
Učitelka rozdala každému dítěti barevného panáčka, díky kterým se rozdělily do třech skupinek.
- Pomocí vzájemné komunikace domlouvání kapitána skupiny.
Nejdříve děti volily kapitána pomocí hry: *Kámen, nůžky, papír, ted!* Ale to se nelíbilo paní učitelce, a tak jim vysvětluje: „Děti, tohle není vzájemné domlouvání, chci abyste vybrali kapitána, tak že si o tom spolu popovídáte.“
Následně se v každé skupince dokázaly slovně na kapitánovi domluvit.
- Každá skupina má za úkol poskládat obrázky z pohádky (obrázek č.4) podle časové posloupnosti.
 - Skupina1: Posloupnost pohádky věděly, ale obrázky poskládaly zprava doleva. Po upozornění učitelky obrázky poskládaly správným směrem zleva doprava.
 - Skupina2: Holčička nechce pustit ke skládání i ostatní, musí se jí připomínat, že jde o práci společnou. Obrázky měly poskládané správně.
 - Skupina3: Děti z této skupiny neměly žádný problém. Společnými silami zvládly pohádku správně poskládat.
- Reflexe: Děti sedí zpět na svých značkách a učitelka se ptá.
 - Učitelka: „Koho jste si zvolily za kapitána?“
Skupina1: „Anetku.“
Skupina2: „Tomáše.“
Skupina3: „Honzu.“
 - Učitelka: „Jak se vám práce povedla, nepovedla?“
Skupina1: „Nám se to povedlo dobře, ale trochu se nám to na začátku popletlo. Naštěstí jste nám pomohla.“
Skupina2: „My jsme to zvládli, jen se nám trochu nepovedlo se prvně domluvit, ale pak jsme se domluvili a už to šlo.“

Skupina3: „Nám se to dneska podařilo.“

- Dechová cvičení pomocí vystřihnutého hrášku (obrázek č.5)
 - Sfoukávání hrášku z dlaně
 - Držení hrášku na rtech pomocí vdechování
- Logopedická cvičení
 - Dotýkání jazykem hrášku na pravé straně obličeje, na levé straně, nahoře, dole
 - Oblíznutí se zevnitř, zvenku
 - Dělání bouliček do tváří jazykem
 - Olizování horních a spodních zubů z přední strany a ze zadní strany
 - Pokousání hrášku se zavřenou pusou
 - Polknutí hrášku

Dechová a logopedická cvičení děti bavila, bylo vidět, že tato cvičení jim jsou známá, a tak dokázaly udělat vše, co po nich učitelka vyžadovala.

Formy a metody

Učitelka zvolila formu aktivního vyprávění spojenou s používáním obrázků, které sloužily jako pomůcky pro samostatné hraní dětí. Během vyprávění se dětem naskytlo pár možností, kdy opakovaly to, co zrovna dělala vyprávěná postava. Učitelka se snažila vtáhnout děti do děje, díky tomu se tak mohly vcítit do postavy Budulínka, postavy babičky i dědečka. Děti měly možnost doplňovat vyprávění svými slovy, které je v daný okamžik napadly, a na které pak vyprávění učitelky navazovalo. Děj pohádky a konec zůstal zachován.

3.4 MŠ2

Třída: Skřítkci

Počet dětí: 15

Věk dětí: 3-6 let

Téma: Čáry máry děťátka, pohádka klepe na vrátka

Integrovaný blok: Podívej se kytičko, jak nám svítí sluníčko

Pohádka: Sněhurka a sedm trpaslíků (příloha č.2)

Úryvek z pohádky:

Zlá královna byla spokojená, že se Sněhurky zbavila a jednoho dne se opět zeptala zrcadla, kdo je v zemi nejkrásnější.

Pozorování:

Učitelka posílá děti, které mají dojedenu svačinu, na koberec, aby si sedly kolem obrázků (obrázek č.6), které si předem připravila. Na úvod učitelka povídá: „Kdo si nechce pohádkovat s námi, tak ať jde do nepohádky.“ Nikdo z dětí neodchází, všechny si chtějí společně pohádkovat. Učitelka pokládá dětem pár otázek:

- Učitelka: „Kde je to lepší? V pohádce nebo v nepohádce?“

Reakce dětí

- Dítě1: „V pohádce, tam jsou různé příšery.“
- Dítě2: „V pohádce vítězí dobro nad zlem.“
- Dítě3: „Mně se taky líbí v pohádkách.“

- Učitelka: „Jsou pohádky mezi námi?“

Reakce dětí

- Dítě1: „Ty jsou jenom v televizi.“
- Dítě2: „Někdy si hraji na princeznu jako v pohádce.“
- Dítě3: „Pohádky jsou v knížkách, nebo někdy v televizi, když můžu koukat.“

- Učitelka: „A myslíte si, že v našem světě není spravedlnost stejně jako vtom pohádkovém?“

Reakce dětí:

- Dítě1: „No, to asi je, když si nám rozdělila bonbónky u svačiny a měli jsme každý stejně.“

Činnosti:

- Obrázky z pohádky

Každé dítě si vybere jeden obrázek, který se mu líbí, a vezme si ho do ruky. Na jednu holčičku nezbylo, a tak má za úkol se rozhlédnout, kdo drží v ruce obrázek, který by se jí líbil. S tím pak mají obrázek společně.

- Počítání trpaslíků
Učitelka: „Kolik trpaslíků hraje v této pohádce?“
Děti: „Sedm.“
Učitelka: „Ukaž na prstech, kolik je sedm.“
Děti ukazují pět prstů na levé ruce a dva prsty na pravé ruce.
Učitelka: „A je sedm prstů i tohle?“ (učitelka ukáže na levé ruce tři prsty a na pravé čtyři)
Děti: „Ano, je.“
- Učitelka ukazuje dětem napsanou pohádku na papíře
Učitelka: „Co to držím?“
Děti: „Napsanou pohádku.“
Učitelka: „Správně, pohádku dělají písmenka.“
- Kontrolování trpaslíků, zda na nějakého při vyprávění nezapomněli.
Společně vzpomínají na jména sedmi trpaslíků a počítají, zda je mají všechny.
Děti zvládly říct s pomocí učitelky všechna jména trpaslíků. Využívali k tomu pantomimu (např. Kejchal – děti dělají, že kejchají...)
- Práce s velkým obrazem (obrázek č.7)
Učitelka: „Zkuste mi říct, co na obraze vidíte.“
Dítě1: „Stromy.“
Dítě2: „Trávu a sochy.“
Učitelka: „Vidíte na obraze domy?“
Děti: „Ano.“
Učitelka: „Napadá vás, co je na obraze zvláštního?“
Dítě1: „Jsou tam jenom odstíny černé a bílé.“
Dítě2: „Chybí tam barvičky.“
- Malování obrázků z pohádky voskovkami na čtvrtky papíru
Děti mají za úkol namalovat na čtvrtku papíru postavu, nebo věc z obrázku, který držely. Vystříhnout postavu, nebo věc s pomocí učitelky a položit svůj výtvar na černobílý obraz. Dětem se činnost líbila, ty které nechtěly malovat, nemusely, jenom koukaly.

- Reflexe

Dokončený obraz (obrázek č.8) si společně s učitelkou vystaví na nástěnku a napíše jména dětí, která se na tvorbě podílela. Učitelka děti pochválí za dobře vykonanou práci a jdou se chystat ven.

Formy a metody

Učitelka předkládá dětem pohádku formou čtení. Na začátku čtení dětem řekne, aby pozorně poslouchaly. Až budou mít pocit, že se do pohádky hodí zrovna jejich obrázek, který drží v ruce, mají za úkol ho dát doprostřed kruhu a postupně z obrázků tvořit řadu. Během čtení učitelka nezapomíná na upoutání pozornosti a navození atmosféry pomocí změn v hlase. Ve vhodných příležitostech společně s dětmi zařazuje do čtení pantomimu (např. koukání se do zrcadla, jízda na koni, políbení Sněhurky a další...). Na konci učitelka nezapomíná děti pochválit za to, že dávaly při čtení pozor.

3.5 MŠ3

Třída: Sluníčka

Počet dětí: 10

Věk dětí: 2-6 let

Téma: Povídám, povídám pohádku

Integrovaný blok: Až vyleze sluníčko

Pohádka: O řepě (příloha č.3)

Úryvek z pohádky:

Vnučka za babku, babka za dědka, dětem za řepu: „táhnou, potahují, vytáhnout nemohou.“

Pozorování:

I v této mateřské škole začínají děti řízenou činnost tím, že si stoupnou společně do kruhu. Na začátek se všichni přivítají pomocí rituálu: „Dobrý den, dobrý den, pojdte všechny děti sem, dobrý den, dobrý den ať je krásný celý den.“ Jelikož jsem byla na návštěvě já, ukázali mi i druhý ranní rituál: „Ať si holka nebo kluk, udělej si se mnou kruh. Naučím tě chodit stát, pojd' si za mnou, pojd' si hrát.“ Učitelka dětem sdělí, že si dnes

nebudou hrát na karneval, jako celý týden, ale řekne dětem: „Dnes si budeme hrát s pohádkou.“ Děti byly překvapené, protože nejsou zvyklé na to, že během týdne mají dvě různá témata, ale přijaly to a čekaly, co se bude dít dál.

Činnosti:

- Jmenovky

Tuto činnost, podle mě, děti dělají v každé řízené činnosti na začátku, protože ji moc dobře znaly a jenom co uviděly jmenovky, už se hlásily, aby je mohly ukazovat. Učitelka vybrala jednoho a ten zvedal jmenovky nad hlavu. Kdo uviděl napsané své jméno, zvedl ruku a vyslovil ho nahlas. Všechny děti tuto činnost zvládly. V paměti už mají uchovanou stopu, jak jejich jméno vypadá, když je napsané. Nedělalo jim to problémy, dokonce ani těm nejmenším.

- Jaké je dneska počasí

Děti: „Jsou tam mráčky a je tam i sluníčko.“

Dítě1: „Takže je polojasno.“

- Dny v týdnu

Učitelka: „Které dny v týdnu chodíme do školky?“

Učitelka: „Které nechodíme, a je to víkend?“

Děti odpověděly správně na obě otázky, bylo to pro ně opakování.

- Popletená pohádka

Učitelka čte pohádku s chybami a ve špatném pořadí. Ptá se dětí: „Myslíte si, že je pohádka správně?“

Děti: „Ne, myška je za dědečkem.“

Učitelka: „Kdo byl tedy ve správné pohádce za dědečkem?“

Děti: „Babička.“

Učitelka: „Výborně, a kdo je první v řadě?“

Dítě1: „Řepa.“

Učitelka: „Kdo byl uprostřed?“

Děti: „Vnučka byla uprostřed.“

- Vymýšlení jmen pro postavy v pohádce

Úkolem dětí bylo vymyslet jména postav na předem domluvené písničko.

Reakce dětí:

Každé postavě vymyslely jméno rychle, ale u pejska měly problém s vymyšlením jména na písmeno A.

Vymyšlená jména podle dětí:

Dědeček na písmeno M – Marek

Babička na písmeno G – Gita

Vnučka na písmeno K – Karolína

Pejsek na písmeno A – Auto, Adéla, Alík

Kočka na písmeno M – Micinka

Myš na písmeno D – myšák David

- Čtení správné pohádky

Po přečtení se učitelka ptá: „Napsal to spisovatel správně?“

Děti křičí: „Ano, napsal.“

Následně hledají shodu ve vymyšlených a pravých jménech postav z pohádky. Zjistili, že jedinou shodu mají v kočičím jméně Micinka.

- Úkol na závěr

Učitelka určuje tři kapitány, každému dá do ruky víčko jiné barvy. Ostatní děti si sahají do pytlíku a podle barev se řadí ke svým kapitánům. Po tom, co se děti rozdělily do družstev, vzaly si od učitelky obálku, ve které našly obrázky z pohádky O řepě (obrázek č.9) a tři obrázky, které do pohádky nepatří (obrázek č.10). Úkolem bylo poskládat popořadě obrázky z pohádky a na stranu dát obrázky, které do ní nepatří.

Reakce dětí:

- Skupina1:

Děti se ptají učitelky: „Co to je za zvíře?“

Učitelka: „Přemýšlej!“

Děti: „Je to oranžové, to je asi liška.“

Při reflexi:

Děti: „My jsme to udělali a povedlo se nám to.“

Učitelka: „Do které pohádky patří? Zapojili jste všechny děti?“

Děti: „Patří do pohádky O Budulínkovi, ano zapojili.“

- Skupina2
Zapomněly si vytáhnout myšku z obálky. Správně vyřadily obrázky koblížka a vrány.
- Skupina3
Děti: „My jsme to udělali dobře a Honzík to s námi nedělal, protože si neřekl, že chce.“
Úkol splnily.

Formy a metody

Na začátku učitelka zvolila vyprávění popletené pohádky. K tomu využívala dřevěné loutky (obrázek č.11). Ty pokládala doprostřed kruhu na zem v pořadí vyprávění. Na konci popletené pohádky děti říkaly, co bylo špatně. K tomu jim napomáhaly dřevěné loutky. Poté učitelka vzala do ruky knížku a dětem řekla: „Poslouchejte, zda pan spisovatel poskládal postavy a zvířátka správně a zda byl správně děj.“ Tím si zajistila pozornost dětí. Na konci se s dětmi shodli, že pohádka byla napsána správně a že příště si ji mohou zahrát.

3.6 MŠ4

Třída: Koťátka

Počet dětí: 11

Věk dětí: 5-6 let

Téma: Kde se vzala, tu se vzala, pohádka nám ve školce přistála

Integrovaný blok: probouzení jara

Pohádka: Boudo, budko (příloha č.4)

Úryvek z pohádky:

Zvířátka se podívala z okna chaloupky a uviděla velkého medvěda. I ulekla se. Medvěd na nic nečekal a otevřel dvířka chaloupky.

Pozorování:

Učitelka si děti posadí do kruhu: „My si dnes dáme pohádku a určitě ji všichni znáte.“ Děti zpozorní a zajímá je o jakou pohádku by se mohlo jednat. „Když vám řeknu, že si zahrajeme pohádku, kde stojí budka, tak si na ni vzpomenete.“

Dítě1: „Ne, to je přeci bouda.“

Dítě2: „Jo už vím, bouda i budka.“

Učitelka pohádku dětem nejdříve přečte. Pokaždé, když zvířata z pohádky ťukají na dvířka budku, učitelka klepe na skříňku poblíž. Během čtení se děti usmívají, přijdou jim zábavná jména zvířátek. Po přečtení učitelka pokládá dětem otázky:

- Učitelka: „Kam zvířátka utekla?“
 - Dítě1: „Do lesa.“
 - Dítě2: „Do zoo.“
- Učitelka: „Kdo si pamatuje, jaká tam byla zvířátka?“
 - Děti se hlásí a dohromady vymyslely tyto zvířátka: myš, žába, zajíc a medvěd.
- Učitelka: „Kolik je to zvířátek?“
 - Dítě1: „To jsou přece čtyři.“
 - Dítě2: „Myslím taky čtyři, co ty myslíš?“ ptá se kamaráda po boku.
 - Dítě3: „Byli čtyři.“
- Učitelka: „Koho bychom mohli přidat?“
 - Dítě1: „Slona.“
 - Učitelka: „Myslíš, že by se tam slon vešel?“
 - Dítě2: „Pejsek se tam vejde.“
- Učitelka: „A co zvířátka z lesa?“
 - Dítě1: „Srňka.“
 - Dítě2: „Liška.“

Činnosti:

- Vytleskávání zvířat, která by mohla bydlet v boudě.
-děti postupně po kruhu vytleskávají názvy zvířat a říkají na kolik jsou slabik.

-Všechny děti vymyslely a vytleskaly zvíře bez problému, jen jeden chlapec měl problém vytleskat slovo „zajíček“ – ostatní děti mu rády pomohly

- Vymýšlení jmen zvířat

Dítě1: pejsek Bafálek

Dítě2: liška Šiška

Dítě3: medvěd Brumík

Dítě4: datel Klováček

- Povídání si o obydlí těchto zvířat.

Učitelka: „Bydlíte někde zvířátka?“

Většina dětí se shodla v odpovědi: bouda, dům

Učitelka: „Kde bydlí datel?“

Děti: „Ve stromě.“

Učitelka: „Kde bydlí liška?“

Dítě1: „V lese.“

Dítě2: „Ona bydlí v noře, myslivci jí to postaví.“

Na to učitelka reaguje a vysvětluje, co je to krmelec a k čemu slouží.

- Vydupávání zvířat

Učitelka říká zvířata a děti je vydupávají, střídavě pravá, levá noha

Šlo to hůř jak vytleskávání, ale zvládly to.

- Stavění boudy pro zvířata z pěnových kostek (obrázek č.12)

Děti se domlouvají a podávají si navzájem kostky. Musí přemýšlet tak, aby se jich tam vešlo co nejvíce. A dokázaly propojit všechny čtyři zdi z omezeného počtu kostek, tak aby byly stejně dlouhé.

- Dramatizace pohádky

Učitelka rozdělila děti na diváky a herce. Dala dětem hercům kufr s čepičkami (obrázek č.13) potřebnými k dramatizaci pohádky Bouda, budka. Dětem se převleky líbí. Učitelka posílá medvěda do kouta a ostatní zvířata do druhého. Děti si vymýšlí jména (žabka Kuňkalka, myška Hrabalka, pejsek Hafálek, kohoutek Hřebínek). Učitelka přivítá diváky, popřeje krásné koukání bez povídání a zazvoní zvonečkem.

Průběh: (učitelka je vypravěč, který napovídá, když je potřeba)

-přiběhne **myška**: „Jé, to je ale hezká bouda“, vypravěč radí ať zaklepe. „Kdo v tobě přebývá?“ A hupsne do chaloupky.

-přiskáče **žabka**: Vypravěč musí hodně napovídat, ale nakonec se žabka zeptá: „Můžu s tebou bydlet?“

-jde kolem **pejsek**: „To je ale krásný domeček, domečku, kdo v tobě bydlí?“ a přidá se k ostatním.

-najednou přijde **kohout**: „To je ale bouda, kdo v tobě přebývá?“ Z boudy se ozve: „já myška Hrabalka, já žabka Kuňkalka, já pejsek Čůrálek a kdo jsi ty?“

-jde okolo **medvěd**: „Budko, kdo tady bydlí, já jsem medvěd, co všechno sní a chci tady taky bydlet.“ Poté se zvířátka rozutečou.

Děti udělají řadu, ukloní se a diváci tleskají. Následně uklidí domeček a sednou si na koberec.

Učitelka: „A teď mi řekněte, jak to mohlo skončit jinak?“

Dítě1: „Já bych si postavil novou chaloupku.“

Dítě2: „Oni by si to postavili znovu, protože byl medvěd velkej.“

Dítě3: „Postavil bych větší, abychom se vešli všichni.“

- Pracovní list. (obrázek č.14)

-Učitelka ukazuje pracovní list a ptá se: „Co myslíte, že bude vaším úkolem?“

Dítě1: „Musíme vybarvit.“

Dítě2: „Musíme dát zvířátka do chaloupky postupně.“

Dítě3: „Musíme vystříhnout.“

-učitelka objasní úkol: Vystříhnout, nalepit postupně zvířata, jak přicházela do chaloupky, vybarvit.

Učitelka: „Ale aby se nám dobře pracovalo, tak se protáhneme.“ (pohybová hra – Čaruju, čaruju)

Formy a metody

Nejdříve učitelka předložila pohádku dětem formou čtení, aby si připomněly, o jakou vlastně jde. Během toho děti pasivně seděly v kruhu a poslouchaly pohádku. Učitelka pohybově ztvárňovalo klepání zvířat na dveře. Když četla jména zvířat děti se bavily. Po připomenutí pohádky rozdala dětem role zvířat a ty měly za úkol vymyslet si jména. Následně učitelka převzala roli vypravěče a začala povídat pohádku, kterou děti hrály.

3.7 MŠ5

Třída: Pejsci

Počet dětí: 24

Věk dětí: 4-6 let

Téma: Putování s Malým princem

Integrovaný blok: Jak to na tom našem světě chodí

Pohádka: Malý princ dle Saint – Exupéryho (2015)³⁷

Úryvek z pohádky:

Musel jsem si tedy vybrat jiné povolání a naučil jsem se řídit letadlo. Létal jsem po celém světě. A je pravda, že zeměpis mi hodně posloužil.

Pozorování:

Na začátku mi bylo řečeno, že téma Malý princ je provází již od začátku týdne. Tudíž pohádku již všechny děti znaly. Posadily se do kroužku a čekaly, co se bude dít. Opět nechybělo pár otázek ze strany učitelky na děti:

- Učitelka: „Kdo to je Malý princ?“
 - Dítě1: „takový princ, který chtěl odletět letadlem“
 - Učitelka vysvětluje, že ten kdo létal letadlem byl spisovatel Antoine De Saint – Exupéry
- Učitelka: „Kde bydlel MP?“
 - Dítě1: „On bydlel na hodně malé planetě.“
 - Dítě2: „Bydlel na planetce 534.“
- Učitelka: „A co dělal?“
 - Dítě1: „Vytrhával tam baobaby.“
 - Dítě2: „Trhal stromy, aby mu nezaplňily celou planetku.“
- Učitelka: „Co se stalo spisovateli?“
 - Dítě1: „Ztroskotal na planetě.“
 - Dítě2: „Potkal MP.“

³⁷ SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. V Kuřimi: Čokoládovny Fikar, 2015. ISBN 978-80-270-1802-4.

- Učitelka: „Co chtěl MP po spisovateli?“
 - Dítě1: „Nakreslit beránka v krabici.“
- Učitelka: „Z čeho měl strach Malý princ? „
 - Dítě1: „Že mu sní spisovatel tu kytku.“ (děti se smějí)
 - Dítě2: „Aby mu beránek nesnědl růži.“

Činnosti:

- Sestavení letového plánu spisovatele Exupéryho
 - Úkolem je si zahrát na spisovatele Exupéryho a pomocí malého dřevěného letadélka (Obrázek č.15) sestavit letový plán. Děti drží letadélko v ruce a na hudbu létají po prostoru a vymýšlejí kudy by asi mohly letět. Vesele pobíhají, vydávají zvuk motorů letadla a přistávají.
 - Učitelka: „Tak co, doletěly jste, kam jste potřebovaly?“
 - Dítě1: „Já doletěl na stejnou planetu, jako MP.“
 - Dítě2: „Jo, já do Afriky.“
- Píseň o Exupérym (obrázek č.16) + kánon
 - Učitelka začne zpívat první sloku písně stále dokola. Děti se postupně přidávají. Poté je úkolem dětí vytvořit řadu a vzít si do ruky lísteček, který určí v jaké budou skupině. Díky lístečkům se rozdělily do tří skupin.
 - Skupina Malého prince:
 - opakují stále dokola slova: „Malého prince“ s doprovodem na trubku bouchající o zem.
 - Skupina hada:
 - jejich úkolem bylo opakovat stále dokola: „SŠSS SŠSS SŠSS“
 - stejná melodie jako u Malého prince jen se zvukem hada.
 - Skupina lišky:
 - Ty to měly nejtěžší, protože musely vyprávět příběh: „Jednou Exupéry havaroval v poušti, napsal o tom příběh, co zná celý svět.“

Myslím si, že tento styl zpívání byl dětem známí, proto jim nedělalo problém zazpívat odlišná slova všechny tři skupiny dohromady.

- Mapa (obrázek č.17) – vyznačení cesty pomocí hudebních nástrojů
 Učitelka: „Tak krásně jsme zpívali, až k nám doputoval Malý princ a sesedneme si kolem něho.“ (obrázek MP).
 Každá skupina obdržela mapu a čísla od 1-5. Jejich úkolem bylo sledovat letový plán Exupéryho. Pomocí zvuku hudebních nástrojů a čísel měly zaznamenávat, kudy ten Exupéry letěl. Např. „Když uslyšíte prvně hrát klavír, dáte číslo 1 na klavír atd.“
 -Děti pečlivě poslouchají audionahrávku a ve skupinách se radí, jaký hudební nástroj by to asi mohl být.
 -Mezi zvuky hudebních nástrojů byl vždy zvuk letícího letadla a na konci audionahrávky děti mohly slyšet zvuk havarování letadla.
 Učitelka: „Bylo to těžké?“
 Dítě1: „No, docela jo.“
 Dítě2: „Ne.“
 Učitelka: „Slyšely jste, co se stalo s letadlem na konci?“
 Děti: „Havarovalo.“
 -Nakonec učitelka pouští audionahrávku ještě jednou a říká správné řešení.
 (klarinet – 1, kytara – 2, pozoun – 3, harmonika – 4, klavír – 5)
 Učitelka: „Máte velkou pochvalu.“
- Pracovní list (obrázek č.18)
 Učitelka: „Teď si dáme pracovní list, který si teď spolu projdeme a pak si sedneme ke stolečkům.“
 Za prvé děti pojmenovávají hudební nástroje na pracovním listu a učitelka k tomu vždy ukáže reálný hudební nástroj a zahraje na něj.
 - Zvonkohra
 Učitelka: „Co je to?“
 Děti: „Ťukátko.“
 Učitelka: „To je zvonkohra, pamatujte si její zvuk.“
 - Tamburína
 Učitelka se znovu ptá: „Co to je?“
 Dítě1: „Šejky šejky.“
 Dítě2: „Tamburína.“

- Další hudební nástroje (foukací harmonika, flétna, housle, trubka, kytara, klavír) děti poznaly.

Vysvětlení zadání: „Když uslyšíš kytaru, vezmeš si do ruky modrou pastelku a vybarvíš MP plášť.“

1. Foukací harmonika – oranžová– boty
 - holky vybarvovaly housle
 - kluci vybarvily správně boty
 2. Zvonkohra – růžová – límeček, konec rukávu, vnitřní strana kabátu
 - kdo nevěděl, koukl k sousedům
 3. Housle – žlutá – vlasy, hvězdičky, pásek
 - někteří už měly vybarvené, ostatní poznaly
 4. Kytara – modrá – plášť
 - asi polovina dětí poznala kytaru po zvuku
 - někteří švindlovali a koukali za roh, na co učitelka hraje
- Co Malý princ poradil lampáři? – poslech pohádky

Učitelka: „Co poradil Malý princ tomu človíčkovi, kterého potkal na další planetě?“ A pustí dětem audionahrávku z páté planety, kde Malý princ potkal lampáře. Děti poslouchají a před tím, než Malý princ dá lampáři radu, nahrávku stopne.

Učitelka: „Co myslíte, že mu poradil?“

Dítě1: „Řekne mu, aby šel na tu židli.“

Dítě2: „Aby měl židli proti slunci a pořád ji za ním posouval a měl by delší den.“

Učitelka bere do ruky knížku a dočítá dětem konec příběhu, kde MP poradil lampáři, aby chodil pomalu a zůstal stále na slunci. Když si bude chtít odpočinout půjde a den bude trvat tak dlouho, jak bude chtít.

Formy a metody

Kniha Malý princ je dětem v průběhu dvou týdnů čtena před spaním a v řízených činnostech se na ni učitelka obrací a pracuje s ní. Tudíž činnost nezačínala jako u ostatních mateřských škol vyprávěním nebo přečtením pohádky, ale pouze připomenutím, o čem kniha je. Učitelka během výstupu využívala především interaktivní tabuli a hudební nástroje. Snažila se procvičovat hlavně sluchovou pozornost a děti dostatečně aktivizovat. Pro zjištění odpovědi na otázku: „Jak pomohl Malý princ lampáři?“ využila učitelka interaktivní tabuli, na které pustila část audionahrávky páte planetky z Malého prince. Tudíž probíhala poslechová činnost. Konec příběhu poskytla dětem formou čtení.

4. DISKUZE

Výsledky pozorování poukazují na to, že metody a formy, které učitelky při práci s pohádkou využívaly, můžeme nalézt v související odborné literatuře. Avšak některé se shodují pouze v částech.

Podle Svobodové, Švejdivé (2011) je vyprávění nejpřirozenější formou, jakou můžeme dětem pohádky předkládat. Díky tomu, že ji můžeme vyprávět s dětmi společně a reagovat na jejich prožitky. S tímto tvrzením se ztotožňuje většina učitelek z pozorovaných mateřských škol. Učitelky často využívají formu aktivního vyprávění, díky které byly do pohádky vtáhnuty samotné děti. Učitelky tak mohly vidět jejich reakce na vyprávěnou pohádku.

Během pozorování bylo zjištěno, že ve dvou z pěti sledovaných mateřských škol dětem pouštějí filmové, kreslené i animované pohádky prostřednictvím mediálních zařízení, jako jsou interaktivní tabule a televize. To by se však nelíbilo Hermanovi (2008), který tvrdí, že televizní pohádky zdaleka nemají takový dopad, jako pohádky základní. Nevznikaly z generace na generaci a často nemají předlohu v reálném životě. Proto by rodiče neměli podléhat iluzi, že sledování moderních pohádek je v pořádku.

V některých mateřských školách se učitelky snažily vtáhnout děti do děje a nechaly je vcítit se do jednotlivých postav z pohádek. Tuto metodu popisuje Svobodová, Švejdivá (2011) jako metodu navození prožitku v simulovaných podmínkách, kde se jedná o snahu uvědomit si pocity druhého v různých situacích.

Další vypořádanou metodou byla dramatizace, kdy se děti držely původní podoby příběhu, využívaly improvizaci, vlastních slov, avšak děj a zakončení pohádky byl zachován. Tuto metodu popisuje ve své knize Ulrychová a spol. (2000).

Téměř ve všech sledovaných mateřských školách bylo možno vidět aspoň prvky narativní pantomimy. Švejdivá in Ulrychová a spol. (2000) tvrdí, že se jedná o situaci, kdy učitel vypráví příběh nebo část příběhu a posluchači souběžně s vyprávěním pomocí pantomimy děj příběhu předvádějí. Také Svobodová, Švejdivá (2011) vysvětlují pojem narativní pantomima jako spojení narace (vyprávění) s pantomimickým zobrazováním vyprávěného či zpívaného děje. Díky tomu, že vychází ze spontánní dětské hry, je vhodná k užívání v mateřské škole.

Při interpretaci pohádky dětem některé učitelky využívaly také formu čtení, která je podle Svobodové, Švejdrové (2011) nejlépe vhodná před odpočinkem či kdykoliv během dne a formu poslechu pohádky z audionahrávky.

Za velice pozitivní považuji, že ve všech mateřských školách se učitelky nebojí zařadit do vyprávění či čtení aktivizující metody a činnosti, které měly za úkol udržet pozornost dětí. Mezi aktivizující metody zahrnuje Ulrychová a spol. (2000) např. dramatizaci, narativní pantomimu, simulaci a mnoho dalších z jejích metod. Tento způsob práce učí děti o příbězích hlouběji přemýšlet a pomáhá jim k jejich porozumění. Čtení či vyprávění bez doplňujících aktivit nebo s jejich minimem mají děti možnost zažít při odpočinkových činnostech po obědě.

Zaujalo mne též kladení otázek dětem, které je velmi blízké filozofii pro děti a učí děti kritickému myšlení a zamýšlení se nad problémy svými i okolního světa. To ve své literatuře potvrzuje Svobodová (2010), která tvrdí, že cílem filosofování je kladení filosofických otázek a řešení problémů.

Jako další klad chci vyzdvihnout, že všechny pohádky byly součástí integrovaných celků, vyprávění se propojuje nejen s činnostmi směřujícími k čtenářské pregramotnosti, ale také k pregramotnosti matematické, rozvíjí sociální dovednosti, hudební činnosti a dovednosti, seznamují děti se světem, morálními hodnotami atd. Tento fakt považuji mimo jiné za důkaz, že pohádka je nedílnou součástí vzdělávání v mateřské škole a předškolního věku obecně. To potvrzuje Bettelheim (2000) ve svém tvrzení, že pohádka díky své rozmanitosti je přínosem pro existenci dítěte.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit jakým způsobem učitelé a učitelky využívají pohádky v mateřských školách a jaké přitom používají metody a formy. Při plnění tohoto cíle se podařilo dospět k jednotlivým zjištěním. A to, že učitelky předkládají dětem pohádky zejména prostřednictvím vyprávění a čtení. V některých mateřských školách také pomocí audionahrávek a televize. Ve všech pozorovaných mateřských školách se po přečtení či vyprávění pohádky s ní dále pracovalo. Ani v jednom případě se nestalo, že by učitelka pohádku pouze přečetla (povyprávěla) a odložila ji stranou.

V teoretické části jsem charakterizovala pohádku jako literární útvar, popsala její znaky a možnosti dělení. Dále jsem psala o vzniku pohádky a způsobech jejího předkládání dětem.

V praktické části jsem se pokusila splnit díky metodě pozorování vytyčený cíl. Zjistit jakými formami a metodami se v mateřských školách pracuje a porovnat je s doporučenými metodickými postupy. Dále jsem zde popsala jednotlivé mateřské školy z hlediska tříd, počtu dětí a jejich věku.

V době, kdy jsem přemýšlela o tématu této bakalářské práce, měla jsem obavy z toho, že prostřednictvím pozorování zjistím, že pohádky se dětem pouze před odpočinkovou činností čtou a z toho důvodu nebudu mít o čem psát. Důvodem mého strachu byly mé praxe na vesnicích, kde s pohádkou dále nepracovali. Také díky vyprávění mé maminky jsem věděla, že i nám, když jsme byli v předškolním věku, učitelky pohádky pouze četly, nebo vyprávěly. Možná je tomu tak v některých mateřských školách i dnes, ale díky tomu, že jsem učitelky pozorovaných mateřských škol byla předem poprosit, zda by si mohly připravit pro děti dopoledne s pohádkou, bylo mi umožněno vidět spoustu nápadů a metod využitých při práci s ní.

Proto bych jako budoucí pedagožka předškolních dětí chtěla pohádku řadit do každého tématu, a to aspoň formou motivace, protože jak říká jedna z milovaných osob mého života: „Pohádka je kouzelná díky tomu, že nám dává příležitost, být tím, kým chceme být.“

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Praha: Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-290-1.

CAMPBELL, Joseph. *Tisíc tváří hrdiny: archetyp hrdiny v proměnách věků*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-354-4.

ČAPEK, Karel. *Marsyas čili na okraj literatury*. Praha: Dr. Ot. Štorch-Marien, 1971. ISBN N

ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.

ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros, 1990. ISBN 80-00-00060-1.

FRANZ, Marie-Louise von. *Psychologický výklad pohádek: smysl pohádkových vyprávění podle jungovské archetypové psychologie*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-894-4.

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.

GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.14-283-89.

HERMAN, Marek. *Najděte si svého marťana*. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-260-6070-3.

PROPP, Vladimir Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: H&H, 1999. ISBN 80-86022-16-1.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. V Kuřimi: Čokoládovny Fikar, 2015. ISBN 978-80-270-1802-4.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2018.

STREIT, Jakob. *Proč děti potřebují pohádky*. Praha: Baltazar, 1992. ISBN 80-900307-4-2.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.

ULRYCHOVÁ, Irina, Vlasta GREGOROVÁ a Hana ŠVEJDOVÁ. *Hrajeme si s pohádkami: dramatická výchova v mateřské škole a na 1. stupni základní školy*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-355-2.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

ZNAKY POHÁDEK | VÝUKA ČESKÉHO JAZYKA A DĚJEPISU. VÝUKA ČESKÉHO JAZYKA A DĚJEPISU [online].

Dostupné z: <http://cestinarka.blog.cz/1311/znaky-pohadek>

SEZNAM ZKRATEK

MŠ – mateřská škola

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

MP – Malý princ

SEZNAM PŘÍLOH

Textové přílohy:

Příloha č.1 - pohádka O Budulínkovi

Příloha č.2 – pohádka Sněhurka a sedm trpaslíků

Příloha č.3 – pohádka O Řepě

Příloha č.4 – pohádka Bouda, budka

Obrázkové přílohy:

Obrázek č. 1 – značky

Obrázek č.2 – obrázek Budulínka

Obrázek č.3 – různobarevní panáci

Obrázek č.4 – obrázky – posloupnost

Obrázek č.5 – pomůcka – hrách

Obrázek č.6 – obrázky k pohádce Sněhurka

Obrázek č.7 – černobílý obraz

Obrázek č.8 – dotvořený obraz

Obrázek č.9 – patřící obrázky k pohádce

Obrázek č.10 – nepatřící obrázky k pohádce

Obrázek č.11 – loutky k pohádce O Řepě

Obrázek č.12 – pěnové kostky

Obrázek č.13 – kostým – čepice

Obrázek č.14 – pracovní list Bouda budka

Obrázek č.15 – dřevěné letadélko

Obrázek č. 16 – písnička Exupéry

Obrázek č.17 – mapa

Obrázek č.18 – pracovní list Malý princ

Příloha č.1 - pohádka O Budulínkovi

V chaloupce žili dědeček, babička a jejich malý vnouček Budulínek. Jednou museli dědeček s babičkou odejít do města. „Nikomu neotvírej, mohla by přijít liška a odnést tě do lesa?“ Prikazovali Budulínkovi. Budulínek slíbil, že nikomu neotevře. A babička mu nechala misku plnou hrášku. Za chvíli někdo ťuká na dveře a prosí: „Budulínku, dej mi hrášku, povozím tě na ocásku.“ Byla to liška. Budulínek nejdřív otevřít nechtěl, ale liška prosila a slibovala, až nakonec otevřel. Liška opravdu Budulínka vozila. Nejdřív po světnici, pak po lavici a pak šup ven z chaloupky a utíkala sním do lesa. A rovnou do své nory. Marně Budulínek prosil, aby se sním vrátila do chaloupky. V noře si měl Budulínek hrát s malými liščaty, ale stále jen plakal a plakal. Báł se a bylo mu smutno po babičce a dědečkovi. Dědeček s babičkou se vrátili z města. Budulínka doma nenašli. Vzali housličky a velký pytel a vydali se ho hledat. Došli až k liščí noře a uslyšeli Budulínkův pláč. Začali tedy hrát a zpívat: „Fidli, fidli housličky, jsou tam malé lištičky a náš Budulínek.“ Liška po chvíli řekla jednomu liščeti: „Běž se podívat, kdo tam dělá takový rámus!“ Jakmile lištička vykoukla z nory, chytili ji do pytle. A dědeček s babičkou hráli a zpívali znovu, až pochytili všechny lišky. Nakonec vylezl i Budulínek. Liškám pak dědeček pořádně vyprášil kožichy. Budulínek musel slíbit, že už vždycky poslechne babičku a dědečka a nikdy nikomu neotevře. A pak se vydali šťastně domů

Obrázek č.1 – značky

Obrázek č.2 – obrázek Budulínka

Obrázek č.3 – různobarevní panáci

Obrázek č.4 – obrázky – posloupnost

Obrázek č.5 – pomůcka – hrách

Příloha č.2 - pohádka Sněhurka a sedm trpaslíků

V jednom království žili král a královna, měli všechno, nač si vzpomněli, jen děti jim velmi scházely. Konečně se jim narodila dceruška. Byla krásná a bílá jako sníh, a proto jí dali jméno Sněhurka. Královna bohužel brzy zemřela a král se znovu oženil. Nová královna byla krásná, ale také velmi pyšná a zlá. Každý den se ptala svého kouzelného zrcadla, kdo je v zemi nejkrásnější. Zrcadlo pokaždé odpovědělo: „Vy, paní moje!“ Sněhurka rostla do krásy, a že měla dobré srdce, všichni ji měli rádi. Jednou se zlá královna opět podívala do zrcadla a zeptala se: „Pověz, kdo je nejhezčí a nejkrásnější?“ Zrcadlo však odpovědělo: „Odpusť, paní, v zemi zdejší, Sněhurka je nejkrásnější.“ To zlou královnu strašlivě rozzlobilo. Zavolala si myslivce: „Zavezeš Sněhurku do lesa a tam ji zabiješ! A jako důkaz, že jsi můj rozkaz vyplnil, mi přineseš její srdce!“ Myslivec se královnina rozkazu zhrozil, ale neodvážil se jí odporovat. Vyzval Sněhurku, aby sním šla do lesa, že jí ukáže srnky, zajíčky, lesní ptáčky a nebohá dívka sním šla velmi ráda. Když k večeru došli doprostřed hlubokého lesa, myslivec ponechal Sněhurku svému osudu. Cestou do zámku pak zabil mladou laňku a její srdce přinesl královně jako důkaz, že její rozkaz vyplnil. Sněhurka dlouho bloudila lesem, až došla k malé chaloupce. V ní našla malý stůl, na něm sedm talířků s polévkou, sedm lžiček, sedm skleniček. Měla veliký hlad, a tak z každého talířku trošku ujedla a z každé sklenky se napila. Pak uviděla sedm malých postýlek. Byla velmi unavená, jenže do žádné postýlky se nevešla, a proto se položila přes všech sedm postýlek a tvrdě usnula. Pozdě večer se do chaloupky nahrnulo sedm trpaslíků, co v horách dobývali stříbro. „Ó, kdo odstrčil mou stoličku?“ ptal se Šmudla. „Kdo upil z mé skleničky?“ podivil se Štístko. „A kdo to spí v našich postýlkách?“ vykřikl Dřímál. Sněhurka otevřela oči a udiveně si je prohlížela. „To jsem byla já, Sněhurka“, vyhrklo děvčátko omluvně a vyprávělo trpaslíkům, co se jí přihodilo. „Zůstaň u nás, můžeš nám prát, vařit a starat se o chaloupku, když budeme v práci,“ nabídli jí trpaslíci a Sněhurka ráda zůstala. Starala se o domácnost, jak nejlépe uměla a trpaslíci ji každé ráno nezapomněli varovat, aby nikomu neotevírala a nikoho nepouštěla dovnitř. Zlá královna byla spokojená, že se Sněhurky zbavila a jednoho dne se opět zeptala zrcadla, kdo je v zemi nejkrásnější. To však k jejímu údivu a zlosti odpovědělo: „Tady jste, paní, nejkrásnější Vy, ale Sněhurka tam v lese je tisíckrát krásnější!“ Královna se tedy převlékla za stařenku, připravila si otrávené jablko a vydala se do lesa za Sněhurkou. Ta právě venku věšela prádlo a přestrojená královna na ni úlisně volala a nabízela jí krásná

jablíčka: „Dám ti jedno ochutnat.“ Důvěřivá Sněhurka přijala rukou stařenky otrávené jablko a zakousla se do něho. V tom okamžiku padla mrtvá k zemi. Večer se zlá královna zeptala svého zrcadla a spokojeně si vyslechla odpověď: „Ty, moje paní, jsi v zemi nejkrásnější!“ Když se trpaslíci vrátili domů, marně Sněhurku křísili. Nepohřbili ji, ale udělali skleněnou rakev a do ní Sněhurku položili, aby mohla být stále s nimi. Sněhurka vypadala jako živá a byla pořád stejně krásná. Jednou zabloudil na lovu princ a dojel až k chaloupce. Spatřil skleněnou rakev a v ní překrásnou dívku, do které se okamžitě zamiloval. Přizvedl Sněhurku a políbil ji. Jak ji zvedl, zakašlala, z krku jí vyskočil ten otrávený kousek jablka a Sněhurka otevřela oči. To bylo radosti: Princ odvezl Sněhurku k sobě na zámek a konala se veselá svatba. Pozvali všech sedm trpaslíků i Sněhurčina otce, který měl obrovskou radost, že našel svou dceru a zlou královnu nechal vyhnat.

Obrázek č.6 – obrázky k pohádce Sněhurka

Obrázek č.7 – černobílý obraz

Obrázek č.8 – dotvořený obraz

Příloha č.3 – pohádka O Řepě

Jednou nasadil dědek řepu. Zaléval ji, chodil se na ni dívat, očima ji potahoval a řepa rostla, až vyrostla veliká, převeliká. Je čas sklízet, pomyslel si dědek a chtěl řepu ze země vytáhnout. Táhne – potahuje, vytáhnout nemůže. Co dělat? Lehká pomoc – zavolal si babku. Babka spěchá, aby řepu vytáhli. Babka za dědka, dědek za řepu: táhnou – potahují, vytáhnout nemohou. Co dělat? Inu, dědku, snadná pomoc, pozveme vnučku, naši milou Aničku. Vnučka spěchá, aby řepu vytáhli. Vnučka za babku, babka za dědka, dědek za řepu: táhnou – potahují, vytáhnout nemohou. „Dědo, bábo, zavoláme pejska, řepa musí ven,“ poradila Anička a hned zavolala Oříška. Pejsek spěchá, aby řepu vytáhli. Pejsek za vnučku, vnučka za babku, babka za dědka, dědek za řepu: táhnou – potahují, vytáhnout nemohou. „Ještě máme kočičku,“ štěká pejsek: „ta nám pomůže.“ Zavolali Micku. Kočička za pejska, pejsek za vnučku, vnučka za babku, babka za dědka, dědek za řepu: táhnou – potahují, vytáhnout nemohou. Co dělat? Kočka zavolala myšku, aby také pomáhala. Myška za kočičku, kočička za pejska, pejsek za vnučku, vnučka za babku, babka za dědka, dědek za řepu: táhnou – potahují a najednou báb – vytáhli řepu ze země ven.

Obrázek č.9 – patřící obrázky k pohádce

Obrázek č.10 – nepatřící obrázky k pohádce

Obrázek č.11 – loutky k pohádce O Řepě

Obrázek č.12 – pěnové kostky

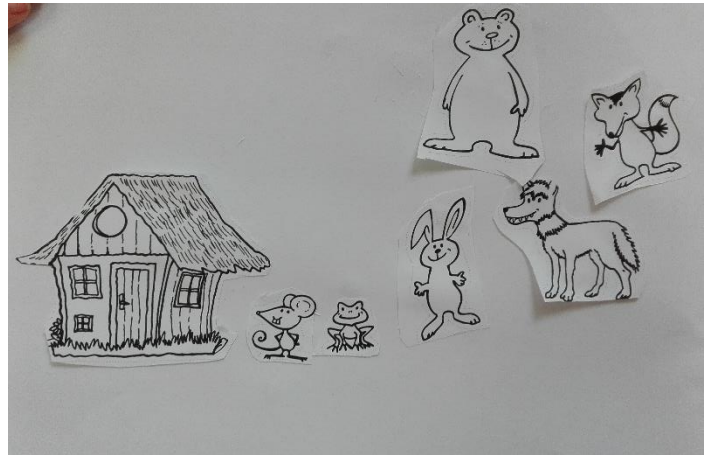
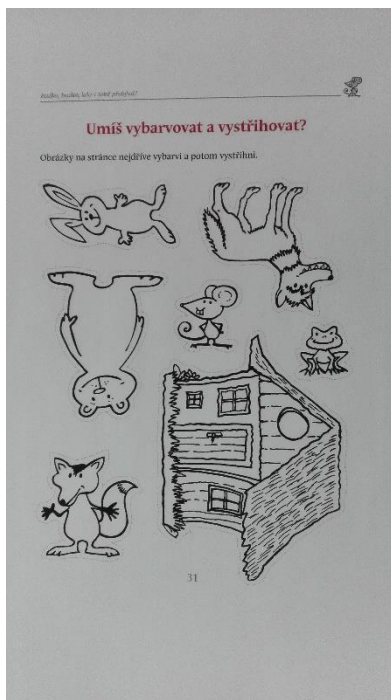
Příloha č.4 – pohádka Bouda, budka

Na paloučku uprostřed lesa stála krásná, malá, dřevěná chaloupka. Jednoho dne šla kolem myška. Postavila se před ní a povídá: „To je, ale krásná chaloupka. V takové bych také chtěla bydlet. Zaklepu a zeptám se, zda bych v ní nemohla bydlet.“ Myška zaklepala a zeptala se: „Boudo, budko, kdo v tobě přebývá?“ Nikdo se neozval. Myška vešla dovnitř a pěkně se v chaloupce zabydlela. O několik dnů později skákala přes palouček žabka. Zastavila se a povídá: „To je, ale krásná chaloupka. V takové bych také chtěla bydlet. Zaklepu a zeptám se, zda bych v ní nemohla bydlet.“ Žabka zaklepala a zeptala se: „Boudo, budko, kdo v tobě přebývá?“ A z chaloupky se ozvalo: „Já myška Hrabalka, a kdo jsi ty?“ „Já jsem žabka Kuňkalka, mohla bych s tebou bydlet?“ „Pojď budeme bydlet spolu, bude nás víc, nebudeme se bát vlka nic.“ A tak tam spokojeně bydlely spolu. Zanedlouho hopkal kolem zajíček. Zastavil se a povídá: To je, ale krásná chaloupka. V takové bych také chtěl bydlet. Zaklepu a zeptám se, zda bych v ní nemohl bydlet.“ Zaklepal a povídá: „Boudo, budko, kdo v tobě přebývá?“ „Já myška Hrabalka, já žabka Kuňkalka a kdo jsi ty?“ „Já zajíček Ušáček. Mohl bych tu s vámi bydlet?“ „Jistě zajíčku, pojď k nám, bude nás víc, nebudeme se bát vlka nic.“ Šel kolem medvěd a uviděl chaloupku. Zastavil se a povídá: „to je ale krásná chaloupka. V takové bych také chtěl bydlet.“ Zaklepal a říká: „Boudo, budko, kdo v tobě přebývá?“ Já myška Hrabalka, já žabka Kuňkalka, já zajíček Ušáček a kdo jsi ty?“ „Já jsem medvěd Všechnosněd a chtěl bych s vámi bydlet.“ Zvířátka se podívala z okna chaloupky a uviděla velkého medvěda. I ulekla se. Medvěd na nic nečekal a otevřel dvířka chaloupky. Jak chtěl vlézt dovnitř, zbořil celou chaloupku. Zvířátka se polekala a utekla zpátky do svých pelíšků.

Obrázek č.13 - kostým - čepice

Obrázek č.14 – pracovní list Bouda, budka

Obrázek č.15 – dřevěné letadélko

Obrázek č.16 – písnička Exupéry

$\text{♩} = 100$

Zpěv: Je - dnou E - xu - pé - ry ha - va - ro - val vpou - ští.

2. hlas - zv. : Je - dnou E - xu - pé - ry ha - va - ro - val vpou - ští.

Zvonkohra alt: Vše - chny hvě - zdi - čky se smě - ji.

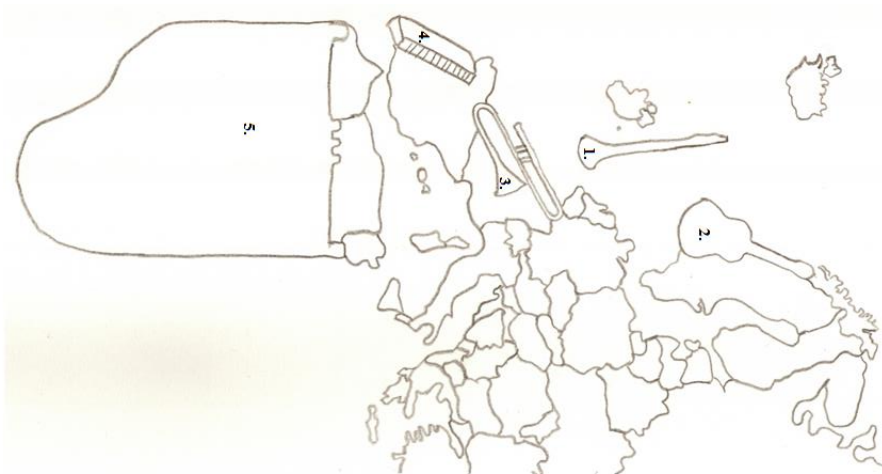
Buben: Le - ta - dlo je vpou - ští.

Bas - bw: Ma - lé - ho prin - ce.

na - psal o tom při - běh, co zná ce - lý svět.

na - psal o tom při - běh, co zná ce - lý svět.

Obrázek č.17 – mapa

Obrázek č. 18 – pracovní list Malý princ

